

SZAKDOLGOZAT

Oskó Viktória

2025

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Budai Campus

Tájvédelmi és Tájrehabilitációs Tanszék, Tájépítészeti,

Településtervezési és Díszkertészeti Intézet

Tájrendező és kertépítő mérnöki alapképzési szak

Vízügyi szabályozáshoz köthető táji örökségek feltárása

Szolnokon

Belső konzulens: Dr. Földi Zsófia
egyetemi docens

**Belső konzulens
intézete/tanszéke:** Tájvédelmi és Tájrehabilitációs
Tanszék, Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet

Készítette: Oskó Viktória

Tartalomjegyzék

1	Bevezetés és célkitűzések	3
1.1	Téma választás indoklása, célkitűzés	3
1.2	Kutatói kérdéseim.....	3
2	Módszertan	4
3	Szakirodalmi áttekintés	6
4	Szolnok bemutatása	8
5	A folyószabályozás és ennek eredményei Szolnokon	10
6	Táji értékek feltárása Szolnokon	14
6.1	Védett örökségi elemek	14
6.2	Szolnoki Értéktár Tiszához és Zagyvához köthető elemeinek vizsgálata.....	16
7	Tájidentitást képző elemek feltárása a lakossági vélemény alapján.....	21
8	Tájidentitást képző elemek feltárása képeslapokon elemzésével	27
9	Táji örökségi elemek tájképi szerepének változása	29
10	Veszélyben lévő táji örökségek és az ezek veszélyeztető tényezői.....	38
10.1	Általános veszélyeztető tényezők.....	39
11	Összegzés	41
12	Irodalomjegyzék.....	42
12.1	Nyomtatott szakirodalom	42
12.2	Internetes források.....	43

1 Bevezetés és célkitűzések

1.1 Téma választás indoklása, célkitűzés

Szolnokon születtem és kisgyermek koromat is itt töltöttem. Nagyszüleim még mindig itt élnek. Édesapám sokat mesélt nekem az ő gyerekkoráról, amiben óriási szerepet játszott a Tisza. Így az évek során én is megkedveltem a folyót a történetein keresztül.

A Tisza mai alakját, mai képét és a körül vevő tájat a vízügyi szabályozásoknak köszönheti. Az évek, korok, célok mindig változtak, és az ember így alakította a természetet is, jelen esetben a folyó medrét, és az azt körülvevő tájat.

Személyes motivációmon túl, egy város táji értékeit, örökségét vizsgálni mindig aktuális tájépítészeti feladat, hiszen a korábbi évtizedek során létrejött értékek változhatnak, legrosszabb esetben el is veszhetnek, illetve új, akár védelemre méltó értékeket is létrejöttek. Célom, hogy Szolnok vízügyi szabályozáshoz köthető örökségi elemeinek védelmét szolgálja az eredményem, és a települési örökségvédelem eszköztárát bővíthesse.

1.2 Kutatói kérdéseim

A célkitűzés értelmében az alábbi kutatói kérdéseimre keresem a válaszokat:

- Milyen táji értékek találhatóak Szolnokon, amik a folyószabályozáshoz köthetőek?
- Ezek közül mely táji értékeket gondolja a természetvédelem és a kulturális örökségvédelem a védettség eszközével, és ezen felül vannak-e olyan elem, amely nem élvez védettséget, de kötődést erősítő örökségi elemek, amelyek a vízügyi szabályozáshoz köthető?
- Mik lehetnek a táji értékek fennmaradásának veszélyeztető tényezők?
- Szolnok közigazgatási területén mik az identitást képző elemek és a Tiszának ebben milyen szerepe van?
- Az örökségi elemek tájképi érvényesülése hogyan változott az évtizedek során?

2 Módszertan

A kutatásom tárgyaként nevesített vízügyi szabályozáshoz köthető táji örökség alatt a Tiszához és a Zagyvához valamilyen módon kapcsolható tájalkotó elemeket, táji adottságokat értem, amelyek identitást képző elemek, meghatározzák Szolnok településkarakterét. Ezek különböző módon nyilvántartottak és gondozottak. A kutatásom során felkerestem a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárat, az Entz Ferenc Könyvtárat és Levéltárat és a Versey Ferenc Könyvtár és Közművelődési Intézményt. Az intézményekből elolvastam többek között a korábbi szakdolgozatokat, folyószabályozásról szóló könyveket, cikkeket és konferencia leírásokat, a szabályozás előtti ártéri gazdálkodásról, Szolnok néprajzáról, vízügyi könyvet a Tiszáról, és a magyar vízügy történetéről is. Általános adatokat gyűjtöttem a magyar, illetve a külföldi folyószabályozásokról, mélyebben megvizsgáltam az ártéri gazdálkodásról szóló könyveket, illetve a vízüggyel kapcsolatos könyveket, amiket szóbeli adatközlőmtől, Halápi Pétertől, a Közép-Tiszai Vízügyi Igazgatóság munkatársától kaptam. Majd történeti térképek elemzésével folytattam a munkát az Arcanum adatbázisából. A felhasznált térképek az első katonai felmérés (1782-1785), a második katonai felmérés (1819-1869) és a harmadik katonai felmérés (1869-1887). Használtam továbbá a geoshop.hu-ról ortofotók. Ezen térképek segítségével vizsgáltam meg a táji változásokat.

Táji érték listát készítettem, amit a <http://muemlek.helyek.eu/>, a település Arculati Kézikönyv 2024, az <https://archeodatabase.hnm.hu/>, a Helyi Művi Értékvédelmi Kataszter, a <https://termeszetvedelem.hu> és a Szolnoki Értéktár segítségével készítettem el. A „Szolnok közigazgatási területén mik az identitást képző elemek és a Tiszának ebben milyen szerepe van?“, kutatói kérdésemre való válaszadás érdekében készítettem egy kérdőívet, amit közösségi oldalon osztottam meg ismerőseim körében, illetve szolnoki csoportokban. Először felvezető kérdéseket tettem fel a válaszadóknak, például mi jut eszébe a Tiszáról, illetve Szolnokról, majd a számukra szép, esztétikus helyszínekre kérdeztem rá, mire büszke szerintük a város, hol töltenek szívesen időt, mi lehet a település jelképe. Később már kifejezetten a Tiszához vagy Zagyvához köthető számukra fontos helyszínek érdekeltek, az elveszett értékei a városnak illetve a veszélyeztető tényezők. Ennek válaszait elemeztem, majd pedig a kiszűrt helyszíneket szintén felmértem. (1. számú melléklet)

A képeslapok vizsgálatával le lehet követni mik voltak az adott város legfontosabb, legjelentősebb szimbólumai az idők során, illetve a jelenlegi állapot összehasonlításával elemezni lehet a tájképi változásokat is. A képeslapok helyszíneinek elemzéséhez kifejezetten a <https://gallery.hungaricana.hu/> képeslap gyűjteményét használtam. Az adatbázisban 1439 szolnoki képeslapot találtam. Ezeknek mindnek megnéztem helyszínét, és egy táblázatban

összesítettem, mely helyszín szerepel a legtöbbször a képeslapokon (2. számú melléklet). További szűrést végeztem, hogy ezek a helyszínek közül melyek, azok amik a vízügyi szabályozásokhoz köthető örökségi elemeket ábrázolják. Ezeket az összesítő táblázatomban világoskék színű sorokkal jelöltem. A Fortepán adatbázisából is gyűjtve kiválogattam olyan képeslapokat és archív képeket, amik a táji érték leltárban és/vagy a kérdőívben megjelennek. Ezeknél a kép és képeslap készítési helyszíneknél a jelenlegi állapotról készítettem felvételt és összehasonlító elemzést végeztem, annak érdekében hogy értékelni tudjam az adott vízügyi szabályozásokhoz köthető elem tájképi változását. Megvizsgáltam, hogy milyen mértékben lelhető még fel az a látványelem napjainkban, mint a képeslapokon és az archív képeken. Az archív és a napjainkban készített képeken is kiszámoltam a takarás mértékét, majd értékeltem az adott helyről a látvány elem jobban vagy kevésbé érvényesül ma, mint korábban.

3 Szakirodalmi áttekintés

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban, Mailáth József (1891): Néhány szó a Tiszaszabályozásáról, különös tekintettel a bodrogi viszonyokra című műve, Andrásfalvy Bertalan (2017): A vidék helyzete című könyve nagyon sok alaptudást adtak a témában, a folyószabályozással, az előtte működő ártéri gazdálkodással, és a tájhasználattal kapcsolatban. Továbbá felhívták a figyelmet a szabályozás előtti időszak fontosságára. Az Entz Ferenc Könyvtárban és Levéltárban volt lehetőségem korábbi szakdolgozatokat átvizsgálni, a kutatási témájukat és módszereiket elemezni. Ilyen volt Soósné Sallai Krisztina: A szegedi Tiszaholtágak hasznosítási tanulmányterve, illetve Csillik Mária: Az Alcsi-sziget tájrendezési terve. A helyi, a Verseggy Ferenc Könyvtár és Közművelődési Intézményben pedig inkább a helyspecifikusságra koncentráltam. Így itt megvizsgáltam Bellon Tibor több művét, mint például „A Tiszavölgy: fajtánk bölcsője” Ezer év a Tisza mentén című és A Tisza néprajza: Ártéri gazdálkodás a tiszai Alföldön című műveit. A szakirodalom kutatás közelebb hozott a témához, hasznos tudást adtak, és megalapozták a vizsgálati témámat.

A folyószabályozást illetően az előzmények vizsgálatánál Csath Béla, dr. Deák Antal András és Fejér László Kaján Imre című könyve, a Magyar Vízügytörténet alapján az alábbi problémák voltak adottak a munkálatok megkezdése előtt:

- „1. Túl sok hordalék, melyet a felső szakaszon kavics, majd pedig iszap képez.
2. A folyó esése, amit a végtelenül kígyózó kanyarulatok még fokoznak. A lerakott hordalék a mellékfolyók vizének lefutását is akadályozza.
3. A partokat képező talaj lazasága, melynek következtében az örökké beomlik, a meder folyton változik, különösen árvizekkor.
4. A folyó medrének mélysége és szélessége szeszélyesen változó, amiből következik, hogy az egyes szakaszok vízemésztési képessége is egyenlőtlen.
5. A meglévő töltések hiányosak és túl közel vannak a parthoz.
6. A folyót közel a parthoz követő töltés és a sűrűn benőtt ártér.
7. A Tiszába, mint anyamederbe, a mellékfolyók rendezetlenségüknél fogva hosszan elnyúló árhullámokat szállítanak, és ezek sokszor bevárják egymást.
8. A Duna rendetlenségei Tiszára is visszahatnak, annak lefolyását némileg gátolják.”

(Csath, dr. Deák, Fejér, Kaján, 1998: 43)

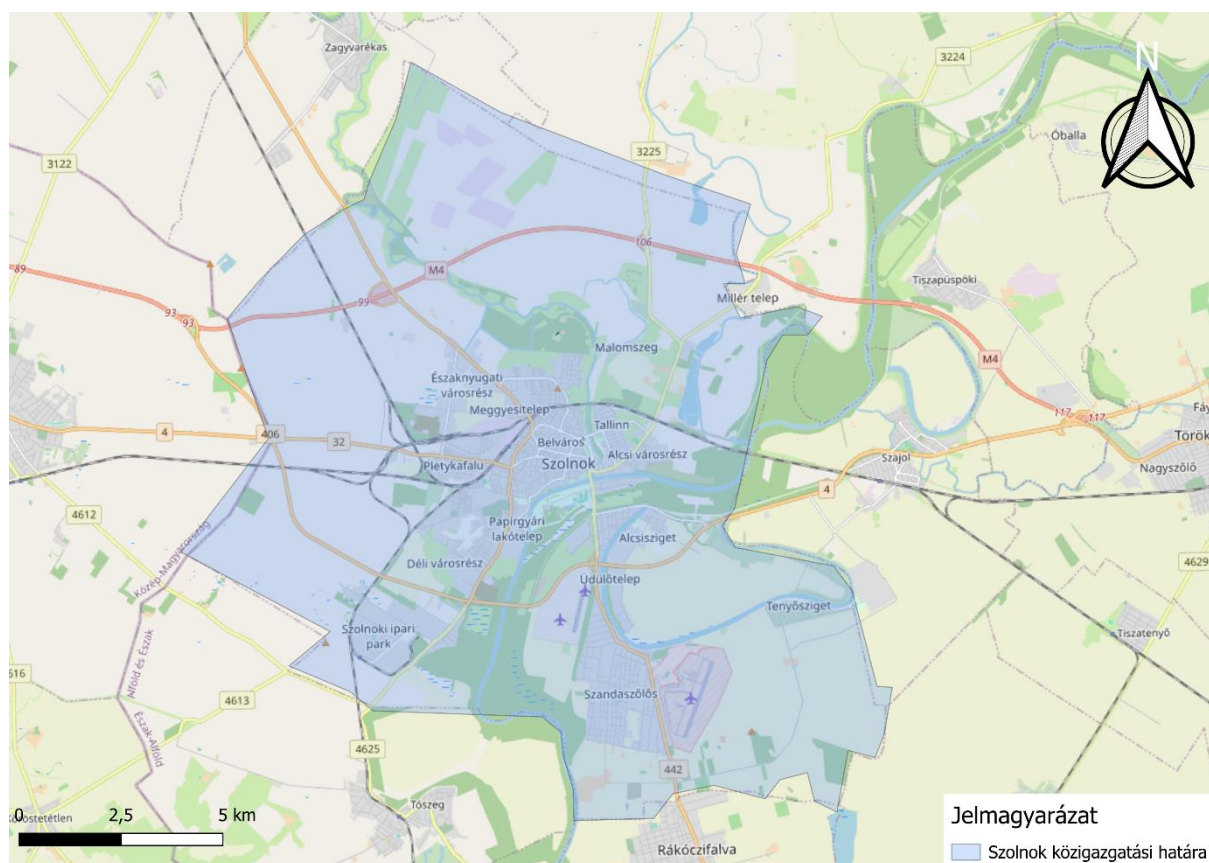
Illetve ugyanez a mű szerint a Tisza szabályozás a mai napig nem zárult le, bár a munkálatok befejeződtek 1908-ban. (Csath, dr. Deák, Fejér, Kajár, 1998: 43)

Az ártéri gazdálkodás fontosságáról is sok tudást szereztem főleg Andrásfalvy Bertalan: A vidék helyzete című könyvéből. „A gabonatermesztés érdekében az árvizektől megmentett ártérben azelőtt az ember számára sokkal több érték termett meg – nem kis munka segítségével, mint az ott termett gabona jelenthet”. (Andrásfalvy 2017: 13)

A téma esetén nagyon fontosak a tervelőzmények. Számomra a következők voltak relevánsak: Szolnok város Fenntartható Városi Mobilitási Terv (2024), Fenntartható Városfejlesztési Stratégia és TOP Plusz Városfejlesztési Programterv (2021-2027), Szolnok Megyei Jogú Város Integrált Területi Programja (2015), Hosszútávú Településfejlesztési Kon koncepció (2020), Integrált Városfejlesztési Stratégia (2020), Szolnok Építési Szabályzata (2024), Településképi Arculati Kézikönyv (2024), Szolnok Megyei Jogú Város Értéktára (2013). Ezeknek a dokumentumoknak az a része segíti a munkámat, amik kitérnek konkrétan a Tiszára, a Zagyvára és a környezetükre. Felhívják gyakran a figyelmet arra, hogy a városnak meghatározott szerkezete van a Tisza és a Zagyva folyók miatt, a lehetőségekre, amit a folyók adnak főleg a turizmus szempontjából, illetve az árvízvédelem fontosságára természetesen.

4 Szolnok bemutatása

A vizsgált területem lehatárolása megegyezik Szolnok közigazgatási határával (1. ábra), amely megyei jogú város, ezzel együtt Jász-Nagykun-Szolnok vármegye, illetve a Szolnoki járás székhelye. Az Alföldön fekszik, közvetlenül a Tisza partján, ahol a Zagyva is beletorkollik. Budapesttől, a fővárostól nagyjából 100 km-re helyezkedik el. Jelenleg körülbelül 66 000-en lakják a várost. (web1.)

1. ábra: Vizsgált terület lehatárolása

Kistájak szempontjából Szolnok közigazgatási határán belül kettő elhatárolt kistáj helyezkedik el. Ez nagyobb részben a Szolnoki-ártér, kisebb részben pedig a Jászság. A Szolnoki-ártér egy tökéletes síkság, viszont ezen belül vannak hordalékkúp síkságok és rossz lefolyású elzárt medencék. A felszín részben a Tisza, a Zagyva és ezeknek természetes, illetve emberi hatásra való változása formázta. A területen mérsékelt meleg-száraz, illetve meleg-száraz éghajlat a jellemző, az ország egyik legszárazabb kistájáról beszélhetünk. (Dövényi, 2010; 163)

2. ábra: Aranyozott ezüst tarsolylemez, Szolnok-Strázsaalom, forrás: Kozma Károly, (<http21>)

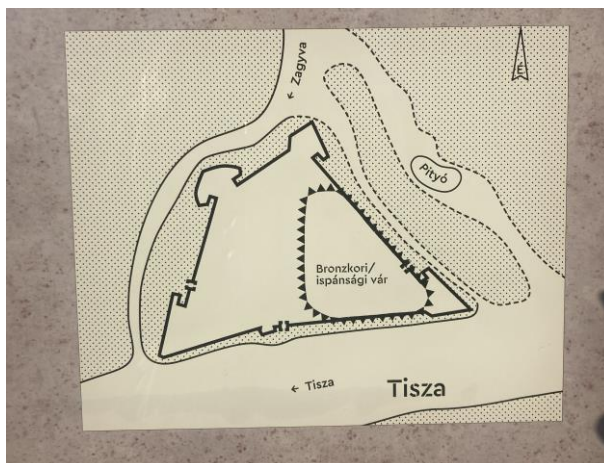
Szolnok város térsége már a honfoglalás idején is fontos volt, ennek pedig a legfőbb bizonyítéka a szolnok-strázsaalmi sír aranyozott ezüst tarsolylemeze, ami pedig nemzetségfői székhelyre is utal (2. ábra). Maga a város 1030 körül vált ismertté István királynak köszönhetően, aki az újonnan szervezett ispánság központjává megtette Szolnokot. Az első írásos emlék, ahol említik a várost Zounok néven az az 1075-ben írt garamszentbenedeki apátság oklevele. (Szolnok könyve, 2010) (<http2>)

5 A folyószabályozás és ennek eredményei Szolnokon

Folyószabályozás alatt az ember által megtervezett és megvalósított szabályozását értjük a folyó medernek és annak partjának.

A folyók szabályozása régi időkre múlik vissza világszerte. Az Alföldön az emberi tevékenységek előtt nagy kiterjedésű erdők voltak, ez főleg még a honfoglalás előtti időkre jellemző. Az erdőpusztítás és a vízimalmok hatására mocsarasodott el a vidék. Az erdőirtás a legeltetés, illetve a szántóföldi művelésbe vont területek miatt vált népszerűvé. A vízimalmok pedig felduzzasztották a vízfolyásokat, így az

áradások gyakorisága növekedett, ami még inkább hozzájárult a terület elmocsarasodásához. Mivel ezek a folyók egyre inkább duzzadtak, ennek következtében az egyre jelentősebb iszaposodási folyamat is elindult a folyómedrekben. Az akkori várak környékén még inkább elmocsarasították a környezetet a megközelíthetlenség érdekében. Ez a

szolnoki várra is értendő, ami az Árpád-kori vár a tatárjáráskor, 1241-ben pusztult el (3. ábra) (<http2>)

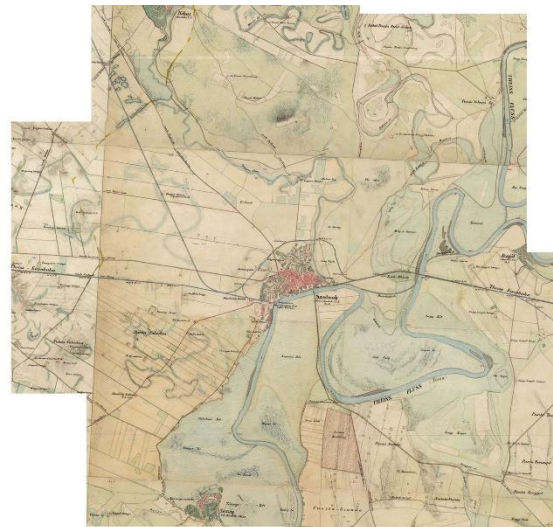
A XVIII. század második felében vált a Tisza szabályozásának kérdése országos jelentőségű gondná. A hajózhatás kérdése kulcsfontosságú volt, és mivel a korábban elvégzett elszigetelt árvízvédelmi munkálatok sem arattak nagy sikert, így Bécs királyi biztost neveztek ki a feladatra, Orczy Lőrinc bárót. A pénz hiánya nagy gondot okozott, így bár a Tiszán is végzett különféle beavatkozásokat, mint például, átmetszések, medertisztítások, a legfontosabb hozzá köthető beavatkozás mégis a Mirhó fok elzárása volt. Sajnos a Tisza problémáit nem sikerült megoldania, de azt világossá tette, hogy a folyót illetően egy egész Tisza-völgyre kiterjedő megoldást kell találni.

Magyarországon a legnagyobb léptékű beavatkozások a folyószabályozások tekintetében a XIX. századra tehetőek. A szabályozás mellett a mezőgazdasági területek növelése, a folyók hajózhatása, illetve az árvízvédelem szempontjai álltak. A beavatkozást gazdasági szempontból is indokoltnak látták, hiszen a mezőgazdasági területek növelésével a népességnövekedéssel együtt járó élelmiszer igény növekedése orvosolható, a hajózhatás kialakításával pedig új kereskedelmi útvonalak kialakítása is láttak esélyt.

Vásárhelyi Pál, vízépítő mérnök javasolta, hogy az első beavatkozásokat a Tiszán végezzék. Halála miatt csak részben az ő tervei alapján szabályozták a folyót, a másik tervező Pietro Paleocapa, velencei műszaki igazgató volt. A szabályozási folyamatnak a szervezésében pedig nagy szerepet töltött be gróf Széchenyi István. A szabályozáshoz szükséges felmérések 1834-ben kezdődtek, a munkálatok pedig 1846-ban, és ennek során több mint 400 km-el rövidítették meg a Tisza hosszát, illetve majdnem 100 kanyarulatot vágtak át. A kanyarulatokat az árvízmentesítés miatt vágták át, hiszen így gyorsabban vonul le az árvíz a folyó hosszán, viszont így az árvízi töltések megépítése is fontos feladattá vált. (http3; http4; http5)

5. ábra: 1782-85, forrás: <https://maps.arcanum.com/hu/>

4. ábra: 1819-69, forrás: <https://maps.arcanum.com/hu/>

A történeti térképek kivágatait a közigazgatási határnak megfelelően illesztettem össze, annak érdekében, hogy a folyó változásait nyomon lehessen követni 1782-től. Az első katonai felmérésen (5. ábra) még a szabályozatlan Tiszát láthatjuk. Partmenti területe vizenyős terület Szolnok belvárosának kivételével, az Alcsi-sziget és a vele járó Alcsi-Holt-Tisza még nincsen kialakítva. Szolnokot a folyókon kívül erdők is körül veszik. A Zagyva és a Millér is megfigyelhető természetes formájában. A Millér torkolata teljesen máshol helyezkedik el, mint napjainkban. A Malomzugi-Holt-Zagyva sem létezett még ebben az időben. A szandaszőlősi városrész területén pedig szőlő ültetvények voltak, ahogy azt a neve is sejtette. Fontos megemlíteni, hogy az akkor elhelyezkedett vártemplomot a mai napig megtalálhatjuk.

A második katonai felmérésen (4. ábra) már megfigyelhető az átvágási csatorna, és a vele létrejött Alcsi-sziget is, amelynek nagyrésze ebben az időben még vizenyős terület volt. A belvárost körülvevő kezd kialakulni a kertvárosi rész is. A Zagyva holtága még nem látható

ebben az időszakban se. A Millér vizsont már nem ott torkollik a Tiszába, ahol eredetileg. A szandai szőlő ültetvény még mindig megtalálható.

7. ábra: 1869-87, forrás: <https://maps.arcanum.com/hu/>

6. ábra: 2000, forrás: geoshop.hu

A második és harmadik katonai felmérésen (7. ábra) nem sok különbséget lehet felfedezni a beépítés növekedésén kívül, illetve hogy Szandaszőlősön is egyre több lakóház figyelhető meg.

A 2000. évi állapot (6. ábra) már igen más, mint azt a katonai felméréseken láttuk. Az egykori vizenyős területek nagy része ebben az időben már ártéri erdő vagy pedig gyepterület. Már nincs összeköttetés az élő Tisza és az Alcsi-holtág között. Illetve az Alcsi-szigeten már a beépítés nyomai is látszanak. A város tovább növekedett amerre csak lehetett. A Holt-Zagyva is látszik már a felvételen.

8. ábra:2014, forrás: geoshop.hu

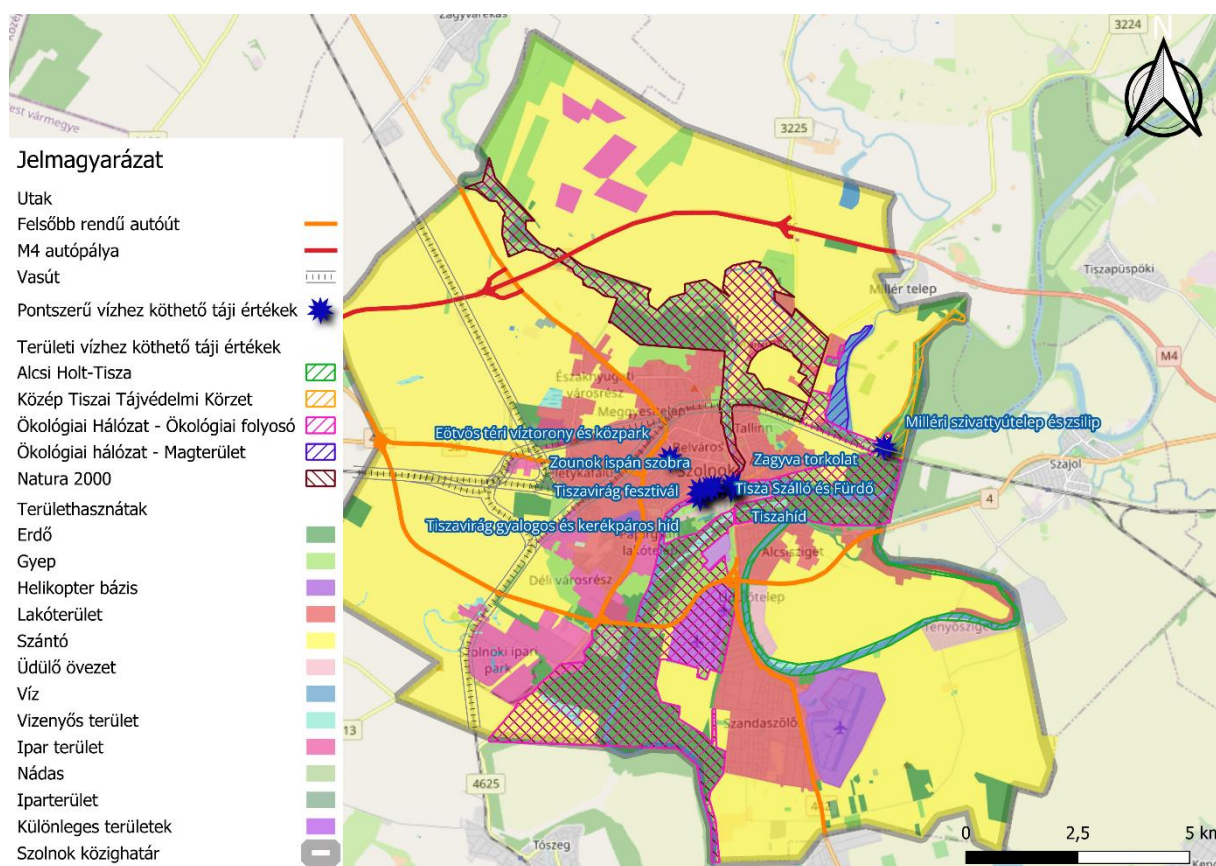
2014 (8. ábra) és 2000 között szintén nem látni akkora változást, a beépítés növekedésén kívül.

Több irodalom gondolja úgy, hogy a szabályozás inkább negatív következményeket hozott magával, mint pozitívokat (Mailáth, 1891; Andrásfalvy, 2017; Lászlóffy, 1982; Bellon, 2003). Ami az árvízvédelmet illeti a kanyarulatok levágása előtt a megemelkedett vízszint átvonult a folyón, de ezt az időszakot a helybeliek kihasználták. Ezt hívjuk ártéri gazdálkodásnak. Ez a rendszer a halak szaporodásának kifejezetten kedvezett. Természetesen a folyószabályozások előtt nem volt ennyire beépített a Tisza partja se, de magukon a telkeken is megjelentek a munkálatok után a problémák az árvízzel kapcsolatban. Ami az akkori biodiverzitást illeti az ártereken, ma már valószínűleg sok helyen el sem tudjuk képzelni milyen gazdag élővilág élt ezen a területeken. Most már azt is látjuk, hogy a klímaváltozás és a folyószabályozás együttese az Alföldön komoly aszályos időszakokhoz vezetett. A globális felmelegedés okozta szárazság és vízhiány pedig az Alföldön sürgető problémákhoz vezethet. Viszont az tény, hogy Tisza szabályozása az akkori kor szülötte, amit nem lehet számon kérni az akkor legjobb tudásuk szerint rendelkező szakembereken, és a mai szempontok alapján ítéletet sem szabad mondanunk felettük.

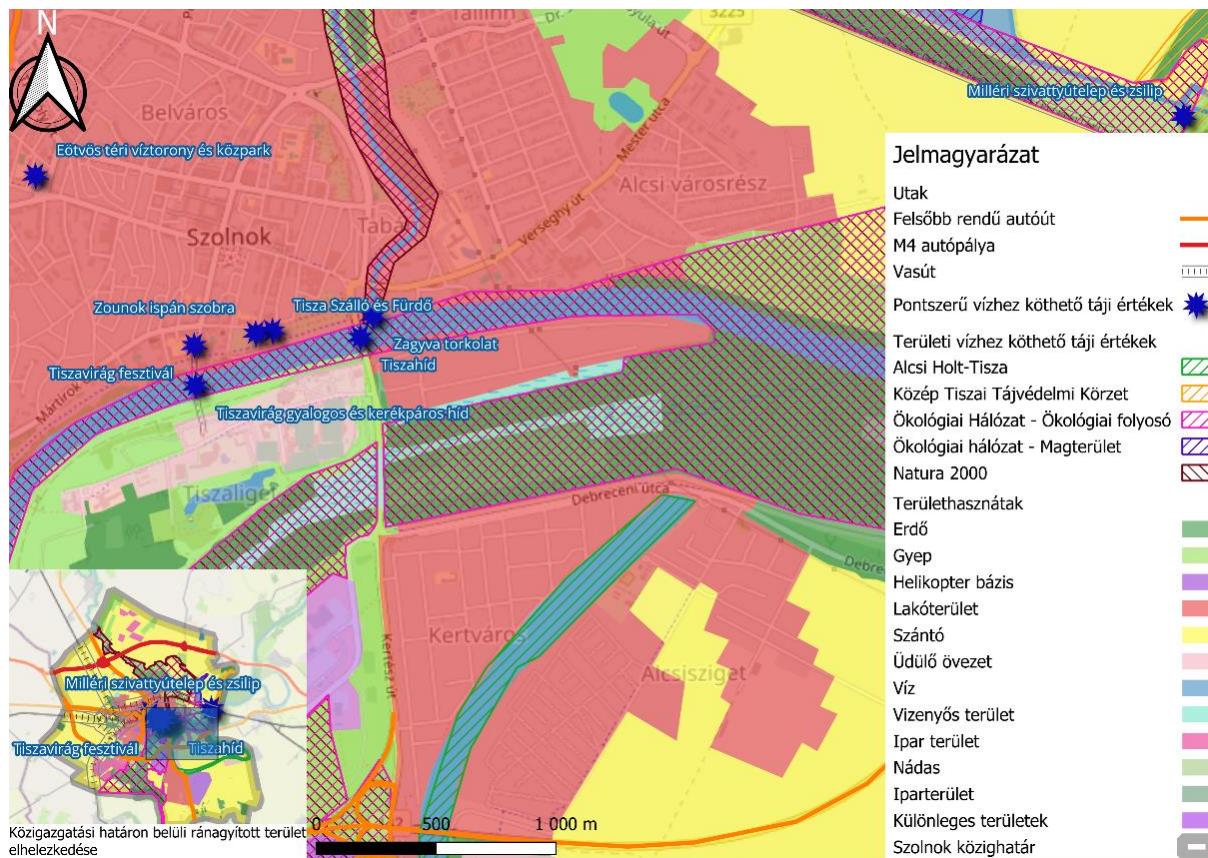
6 Táj értékek feltárása Szolnokon

6.1 Védett örökségi elemek

Kutatásom során elkészítettem egy táblázatot, amiben összesítettem Szolnok városának táji értékeit. Ezeket a következő adatbázisokból gyűjtöttem: <http://muemlek.helyek.eu/>, Település Arculati Kézikönyv 2024, <https://archeodatabase.hnm.hu/>, Helyi Művi Értékvédelmi Kataszter, <https://termeszetvedelem.hu> és Szolnoki Értéktár. Ebből kiszűrtem azokat a valamilyen védeltséget élvező elemeket, amelyek a Tiszához, a Zagyvához, vagy a folyószabályozáshoz köthetőek, ezeket a sorokat világoskék színnel jelöltem a táblázatban (2. számú melléklet). Továbbá ezeket térképen is megjelenítettem (9. ábra, 10. ábra)

9. ábra: Szolnok vízügyi szabályozáshoz köthető táji értékeinek térképe területhasználatok ábrázolásával

10. ábra: Szolnok tájképi értékeinek térképe területhasznalatok ábrázolásával a belvárosra összpontosítva

Kulturális örökségeket tekintve Szolnokon 3 darab országos jelentőségű műemlék található meg, ebből 1, Zounok ispán szobra köthető a Tiszához, hiszen ez egy hajózó személyt ábrázol. 27 db országos műemléki jelentőségű terület helyezkedik el, amiből szintén egyet, a Tiszaszállót és Fürdőt emeltem ki. Régészeti lelőhelyekben igen gazdag területről beszélhetünk, hiszen 97 helyszínt tartanak számon, amik szintén országos jelentőségű védelmet élveznek. Ezek közül kiemelendő a témában a törökkori Tisza-híd, illetve a Zagyva torkolatnál is van egy lelőhely, amelynek idejét a kora újkorra teszik a szakértők. Helyi jelentőségű építészeti örökségből 19 található a városban. (<http://muemlek.helyek.eu/>, Település Arculati Kézikönyv 2024, <https://archeodatabase.hnm.hu/>, Helyi Művi Értékvédelmi Kataszter)

A természeti örökségeket vizsgálva, országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal védett természeti területek közül itt helyezkedik el a Közép-tiszai Tájvédelmi Körzet. Az Országos Ökológiai Hálózat magterületéhez sorolandó a Milléri-halastó, illetve az ökológiai folyósó részét képezi a Tisza és a Zagyva hullámtere, valamint holtágaik, a Szandai rét még be nem épített része, a Belvárosi Tisza-part zöldterülete, a Széchenyi lakótelep és a Zagyva közti telepített tölgyerdő, valamint a Zagyva és a Milléri-halastavak között húzódó erdőterületek és gyeptársulások, ezek amik relevánsak jelen esetben. Natura 2000 terület a Közép-Tisza és az Alsó-Zagyva hullámtere. Illetve a Szolnoki Értéktárból azok az elemek, amik nagyban

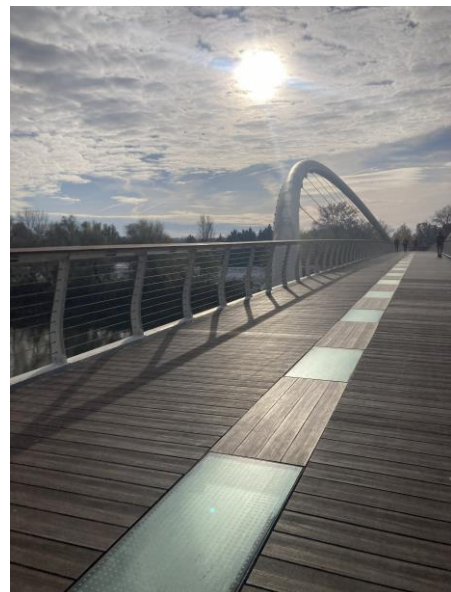
kötődnek a vizsgált témához, az az Eötvös téri víztorony és közpark, a Milléri szivattyútelep és zsilip, a Tiszavirág gyalogos és kerékpárosszíd, a Tiszavirág Fesztivál, az Alcsi Holt-Tisza, az Alsó-Zagyva-völgy, a Tiszavirág, illetve a Szandai rét. (www.termeszetvedelem.hu)

6.2 Szolnoki Értéktár Tiszához és Zagyvához köthető elemeinek vizsgálata

A Szolnoki Értéktárban gondozott örökségi elemek 7 elem köthető a Tiszához, a Zagyvához vagy a vízügyi szabályozásokhoz: a Tiszavirág híd, a Milléri szivattyútelep és zsilip, az Eötvös téri víztorony és közpark, a Szandai rét, a Tiszavirág, az Alsó-Zagyva-völgy és az Alcsi Holt-Tisza. Ezek az örökségi elemek, a fejezetben korábban feltárt védett örökségi elemekkel a következő elemek átfedésben vannak: Alcsi-Holt-Tisza, Szandai rét és az Alsó-Zagyva-völgy részterületei. A továbbiakban bemutatom az értékléltárban megtalálható 7 elem kialakulásának történetét és állapot értékelését.

Tiszavirág híd

A Tiszavirág híd (11. ábra) egy viszonylag újonnan épített híd, az alapkövét 2009-ben tette le az önkormányzat. A projekt címe „Szolnok a Tisza fővárosa”, amit az Európai Unió támogatott. Szolnok megyeszékhelyi jelképének szánták, illetve a mintája a hídnak a nevet adó tiszavirágra emlékeztet. Közép-Európában ez a leghosszabb gyaloghíd. A szerkezetet Budapesten csinálták, és csak az összeszerelés után szállították el Titelre, majd a Tiszán hozták el Szolnokra. Az elkészített híddarabok Budapestről 2010. július 23-án indultak útnak, Szolnokra pedig augusztus 17-én érkeztek meg. A hivatalos átadás 2011. január 21-én került megtartásra ([http6](http://6)).

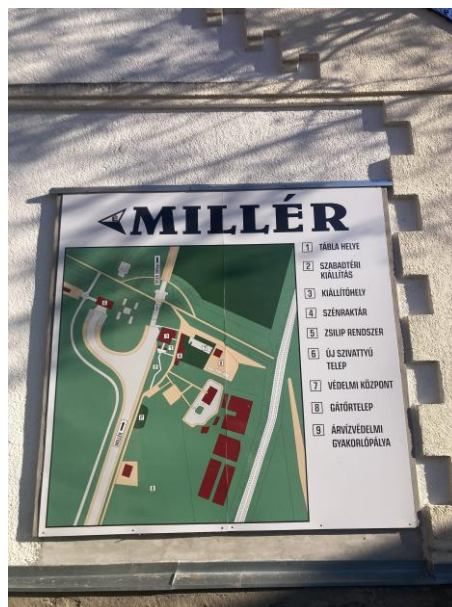

11. ábra: Tiszavirág híd üveglapjai

Ami a személyes értékelést illeti, a Tiszavirág híd igen jó állapotú, látszik rajta a viszonylag újonnan építettsége. Az üvegrészekben természetesen a használat nyomai láthatóak, így kicsit homályos a lelátás a mélységbe, de más problémát nem véltem rajta felfedezni.

Milléri szivattyútelep és zsilip

Az 1976. május 14-én Milléri Vízügyi Múzeum megnyitott múzeum nagyon értékes dokumentumok, oklevelek, térképek és vázlatok voltak megtalálhatóak a vízhez kapcsolódóan. A nyolcvanas években bezárták a helyet, majd 1998-ban sikerült az esztergomi Vízügyi Múzeum visszaszerezze, és helyreállította a múzeumot. Magának a szivattyútelepnek a nevét a Millér vízfolyás adja, amely a folyószabályozások előtt még a területen egy jelentős patak volt. Ez a zsilip a Tisza-völgy egyik legrégebbi műtárgya, 1862-ben épült. (http7)

12. ábra: Millér szivattyútelep bemutató térképe

A kiállított tárgyak egy nyitott, szabadtéri kiállítás keretein belül tekinthetők meg (12. ábra). Előzetes bejelentkezést követően a belső részeken is meg lehet tekinteni, mint például a szénraktár. Ezen kívül egészen informatív a kiállítás, jól megtekinthető, és a Tisza partra is könnyen el lehet jutni innen.

Eötvös téri víztorony és közpark

Egy új szolnoki víztorony megépítésének ötlete már 1902-ben felmerült, mivel gyorsan gyarapodott a város, így a vízhálózatot is ki kellett jobban terjeszteni. Az építési engedélyt 1908-ban kapták meg, a terveket pedig Varga József készítette el. Rá 2 évre pedig át is adták a víztornyot, és több mint 60 évig szolgálta a lakosság vízigényét. Bezárása a környéken megépült 10-18 emeletes lakóházak miatt következett be, hiszen ezek vízigényét nem tudta ellátni. A rendszerváltás után több ötlet is felmerült az utóhasznosítást illetően, mint például étterem, kávézó vagy kulturális műhely kialakítása. Jelenleg egyik terv sem ment végbe, és üresen áll az Eötvös téren. Ezt a teret a helyiek Gólya parknak hívják, a közelben működő söröző neve végett. (http6)

13. ábra: Eötvös téri víztorony

A víztornyot körül ölelő park jó állapotban van (13. ábra), a fenntartásnak látható jelei is megmutatkoznak. Több szemetes, pihenő pad van kihelyezve, illetve van ivóvíz kút, játszótér

és megemlékező szobrok is vannak. A víztornyon láthatóak az elhanyagoltság jelei, ez valószínűleg a még el nem döntött utóhasznosítási módból adódik.

Szandai rét

A Szandai réten a még szabályozatlan Tisza ártere volt, így ennek örökségeként több ritka és védett növény él. Itt élő növények például a korcs nőszirm (*Iris spuria*), a réti iszalag (*Clematis intergrifolia*), a réti boglárka (*Ranunculus acris*), a vetési pippacs (*Papaver rhoeas*), a mezei szarkaláb (*Consolida regalis*), a sárga nőszirm (*Iris pseudacorus*) és a párnás kakukkfű (*Thymus caespititius*). A területen élő társulások megóvásához a kaszálás pontos idejét kell betartani a fenntartási munkálatok során. (http6)

A terület egyrészét már beépítették, egy bevásárló központ áll a helyén, illetve másik részét a Szolnok-Szandai Repülőtér foglalja el, ahol nagy terhelést kapnak a növénytársulások.

Tiszavirág

14. ábra: Tiszavirág Forrás:
<https://www.tiszatoelovilaga.hu/tiszavirag/>

A tiszavirág (*Palingeia longicauda*) egy igen rövid életű kérészfaj, nevét pedig a leggyakoribb hazai előfordulásáról és élőhelyéről kapta, a Tisza folyóról (14. ábra). A „virágzás” kifejezés tulajdonképpen a násztáncukat illeti, ami június közepe tájára esik. Szolnokon ilyenkor több rendezvényt is tartanak, mint például a Tiszavirág Fesztivált. A folyószabályozás következtében a faj élettere beszűkült, Magyarországon elsősorban a Tiszán, és annak mellékfolyóin figyelhető meg a „tiszavirágzás”. A jelenséget 2020. május 22-én hungarikummá is nyilvánították. A védett kérészek elpusztítása tilos, illetve élő és elhullott egyedeinek gyűjtése is, aki ennek nem tesz eleget természetvédelmi szabálysértést követ el. Továbbá a rajzásba motorcsónakkal behajtani természetkárosítás bűncselekmény, hiszen ezzel megzavarja és elpusztítja a védett kérészek násztáncát. (http6)

A tiszavirágzás ünnepére fesztivált is szoktak Szolnokon szervezni ami 2025-ben a 18. alkalom, méghozzá június 17.-21. között (15. ábra). A fesztiválon több zenés, és más kulturális vagy kikapcsolódási lehetőséget nyújtó program is megtalálható minden évben, sok helyi termelő kitelepülése és más vendéglátó egységek is megtalálhatóak ilyenkor Szolnok belvárosában.

Alsó-Zagyva-völgy

A Zagyva az Északi-középhegységben, azon belül is a Karancs hegységben ered, és Szolnokon torkollik a Tiszába. A Szolnoki Értéktárba való javaslatok közül kiemelendő az alábbi mondat: „Az Alsó-Zagyva-völgy

olyan sajátos tájökölógiai karakterrel rendelkezik, ami mindenképpen arra jogosult, hogy bekerüljön Szolnok értéktárába”. A mondatot Lenner Ádám, tájgazdálkodási és természetmérnök fogalmazta meg. A terület beletartozik a Natura 2000 hálózatba, és az Országos Ökológiai Hálózat ökológiai folyosó övezetének is része. Fennmaradásához meg kell tartani a legeltető tájhasználatot, ami eddig is jellemző volt. Ezenfelül a Natura 2000 program előírása szerint az inváziós fajok irtása tanácsolt, idegenhonos halfajok telepítése pedig tilos a folyóba. A lakosok körében kedvelt pihenőhely, főleg a Zagyva csobogóként ismert kis szakasz. Itt jó időben sokan sétáltatnak kutyát, sétálnak, illetve pihennek a csobogást hallgatva. A völgyhöz tartozik a Malomzugi Holt-Zagyva is, amely kevésbé látogatott, így ott olyan élővilág is megjelenik, amely kevésbé tűri az emberi zavarást. (http6)

15. ábra: Tiszavirág Fesztivál

16. ábra: Malomzugi Holt-Zagyva

A Tisza torkolathoz közeli szakaszon látszik, hogy a fenntartási javaslatokat betartják, a gyepes területek vannak túlnyomó többségben. A kikapcsolódás céljából való megközelítéshez lépcsők vezetnek le a Zagyva parthoz az árvízi töltéseken. A Malomzugi Holt-Zagyva (16. ábra) valóban kevésbé frekvenciált helyen, és csapadékosabb időben az

odajutás is nehézkes, viszont pontosan emiatt valóban sokkal nyugodtabb, gazdagabb élővilág is jellemző.

Alcsi Holt-Tisza

Maga az Alcsi Holt-Tisza leválasztása a folyótól 1907-ben történt meg, egészen későn a vezérárok kiásásához, 1857-hez képest. Korábban öntözésre használták a holtágat, ma már inkább tartalék vízbázisként szolgálja Szolnokot és a környező településeket. Ezen kívül természetesen pihenő környezetet biztosít a helyiek számára, illetve a horgászok és a kajakosok-kenusok is kedvelik ezt a helyszínt. Vásárhelyi Pál terve szerint a holtág elsődleges funkciója a belvíz befogadása, tározása, illetve a Tisza esetleges vízminőségének romlása esetén az ivóvíz ellátást is szolgálja. (http6)

17. ábra: Alcsi Holt-Tisza mellett elhelyezkedő Vízisport Telep

A holtág környezete szinte teljesen be van építve lakó- illetve üdülő házakkal, vagy pedig mezőgazdasági területek veszik körbe. Sok horgászstég van kialakítva, illetve a Holt-Tiszai Vízisport Telep is itt helyezkedik el (17. ábra).

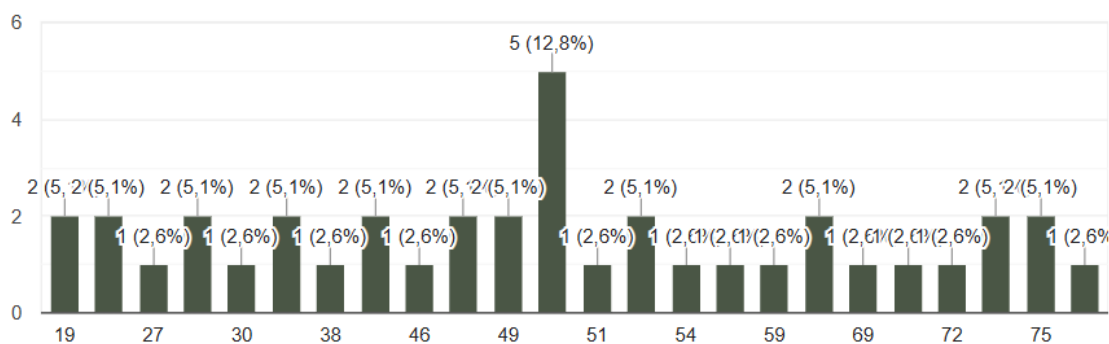
7 Tájékozódást képző elemek feltárása a lakossági vélemény alapján

A javaslatokat az általam elkészített kérdőívre kapott válaszok alapján leszűrtem, melyek a legfontosabb a helyszínek Szolnok lakosságának, vagy esetleg kisebb részben a közelben élőknek. Ezen belül is összpontosítottam az olyan helyszínekre, amik kifejezetten a vízhez, a Tiszához, a Zagyvához, vagy a vízügyi szabályozásokhoz köthetőek.

A kérdőívre 39 válasz érkezett, azonban nem számít reprezentatívnak, hiszen a nemek nem egyenlő arányban töltötték ki, illetve a középkorú kitöltők aránya magasabb a többinél. A kitöltési arányok a következők lettek:

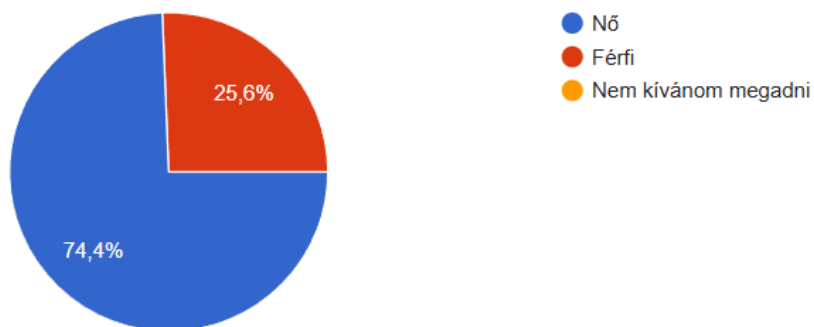
Életkora

39 válasz

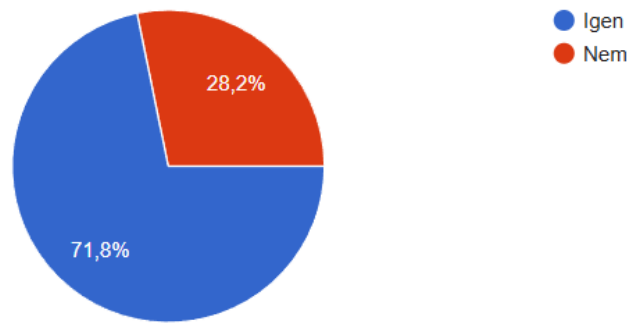
Neme

39 válasz

Szolnokon él?

39 válasz

A további kérdésekre adott válaszokat elemeztem, majd ennek megfelelően jártam be ezeket a helyszíneket, majd a helyszínen észlelt tapasztalatok után adtam javaslataimat, amik a következők.

Összességében a kérdőívem alapján tájidentitást képző elemek közül csak 2 szerepelt a táji érték listában, mint bármilyen védettséget élvező elem. Ezek a Milléri halastó és környezete, itt a Milléri szivattyútelep szerepel a Szolnoki Értéktárban, illetve a Dr. Béres József sétány, ahol pedig a faligyík populáció szerepel az értéktárban ([Szolnoki Értéktár elemzése](#)). Ez alapján kijelenthető, hogy több olyan elem is identitást képző elem lehet, ami jelenleg nem élvez védettséget Szolnokon, de mégis kötődik a lakosság hozzájuk.

Milléri halastó és környezete

Amint azt korábban említettem a Millér csatorna szivattyútelepe és zsilipje már megtalálható a Szolnoki Értéktárban. Jelenleg a halastó és környezete az Országos Ökológiai Hálózat része, illetve a közelben több régészeti lelőhely is található. Maga a Millér a vidéknek egy jellegzetes vízfolyása volt, ami a szabályozások előtt egy bővízű vízfolyás volt. 1075-ben már említést kap a Garamszentbenedeki

18. ábra: Milléri halastó, forrás: <https://www.millerhorgaszto.hu/>

apátság alapító levelében, mint adományozható halászhely. Az alsó szakaszát egy új nyomvonalon ásták ki 1857-ben, mivel keresztezte a Debrecen-Szolnok vasútvonalat. (http8)

A korábbi katonai térképeken látható (4. ábra, 5. ábra, 7. ábra), hogy a Milléri halastó területe az 1780-as években egy vizenyős terület volt, maga a Millér pedig egy meghatározó vízfolyás volt egészen Jászladánytól. Illetve nem is ott torkolott a Tiszába, ahol napjainkban. Az 1800-as években már megtörtént az új nyomvonal kiásása, ez látszik a térképen is, hiszen már látszanak a csatornázási munkálatok nyomai. Ebben az időszakban a térkép Mély érként említi, továbbá a mai halastó területe Mély ér laposaként ismert.

Napjainkban a Milléri halastó (18. ábra) kedvelt helyszín a horgászok körében, de a zsilip és a szivattyútelep a kirándulókat is vonzza, innen könnyed sétát lehet tenni a gáton, illetve a Tisza parthoz is le lehet menni.

Tiszaliget

A szabályozások előtt a Tiszaliget területe mindig is vizenyős terület volt. Az első átalakítások a Tiszaligetet illetően Tóth Mór, ügyész nevéhez fűződik. Szolnokra került ügyészként, majd a Tiszaliget területét a fogház rabjaival fásította be. 1892. június 5-től részlegesen látogathatóvá vált a helyszín, amit ekkor Móricz-ligetként emlegettek. 1912-től már nem csak a kaszinó tagok, és családtagjaik, hanem a lakosság előtt is megnyílt a liget. Később bővült a kedvelt sétáló hely vendéglővel, illetve sportolási lehetőségekkel.

A második világháború idején nagy károkat szenvedett az akkor még Móricz-liget, így a háború után újra fásították, nagyjából a mai méretét kialakítva. az 1950-es években már Tiszaligetként emlegették a területet, és a Hazafias Népfront szolnoki bizottság kezdeményezett is egy előremutató, igényes tervezést, ahol előtérbe helyezik a szabadidős- és sport tevékenységeket. A mai állapothoz egészen hasonló terv született Kovács József és Bíró József építészmérnökök tollából az 1960-as években. Ami a mai napig is megtalálható az a sportkombinát, a strandfürdő, a strandvendéglő, a csónakázó tó és a vállalati üdülők. Volt azonban kis vidámpark is kisvasút is üzemelt a területen. (Dr. Bagi G., Bana Zs., Bali J., Bistey A., Dr. Csányi M., Dr. Cseh G., Csöngé A., Dr. Fülöp T., Dr. Gulyás K., Dr. Kaposvári Gy., Dr. Kertész R., Kósa K., Kovács M., Lászlóné Nagy I., Dr. Nemes A., Dr. Szabó L., Pap B., Papp Zs., Pató M., Szatmáry I., Szikszai M., Szoboszlai Zs., Takáts B., Tiszai L., Zsolnay L.,;2010)

A Tiszaligetet körülvevő körgát Nemes Gerzson nevéhez köthető, és 1961-re készült el. 2008 december 4-én avatták a Szolnoki Főiskola odatelepülését is, ami ma már a Debreceni Egyetemhez tartozó Szolnoki Campus. A Tiszaligetre vezető gyaloghíd, a Tiszavirág híd 2011-ben került átadásra, ami még inkább növeli a liget vonzerejét a belvárosból.

Manapság a pihenés, a kikapcsolódás és a sport fő központja a Tiszaliget a városlakóknak és a turistáknak egyaránt (19. ábra). Kellemes sétát lehet tenni, a csónakázó tó környékén (20. ábra) pedig sikerült egy igen vonzó, pihenésre alkalmas

helyszínt kialakítani. A gátat is előszeretettel használják kutyasétátatásra, kerékpározásra, túrázásra, vagy csak kikapcsolódásra.

20. ábra: Tiszaliget csónakázótó

Verseghy park

Szinte a Tisza partján található Verseghy parkot (21. ábra) leginkább a rózsakertje teszi látványossá és közkedvelté. A park 1930-ban épült meg, és azóta is tartja az eredeti barokk stílusát. A park végében található a Jász-Nagykun-Szolnok vármegye háza. Már a park megépítésekor olyan rózsakertet alakítottak ki, ahol magyar nemesítésű rózsákat ültettek. Hamar kedvelt lett a városlakók számára. Kifejezetten dekoratívak voltak a rózsalugasok, ahol az akkori slágereket játszották a zenészek, a látogatók pedig közben pihentető sétát tehettek.

21. ábra: Verseghy park

1949-ben a Damjanich uszoda megépítése miatt sajnos a park egyrésze beépítésre került, majd pedig 2000-ben a nagy árvíz sokat rontott a park állapotán, így utána rekonstrukcióra szorult. Ekkor nagy virágfelületek kerültek kialakításra. 2009-ben azonban az uszodát lebontották, így pedig a Verseghy park újjászületett, és ezután már visszatértek a rózsák és a pergola. (http9)

Manapság is sokan látogatják a parkot, kiülnek a padokra és gyönyörködnek a rózsakertben. A parkban megtalálható Gróf Szapáry Gyula, egykori miniszterelnöknek a szobra, illetve egy másik szoborcsoport, ami Dr. Béres József tiszteletére épült, és a Béres cseppre emlékeztető szimbólumot ábrázol.

Tisza híd

Szolnok belvárosának legjelentősebb átkelőhelye a Tiszán a Tisza híd. Későbbi leírásom során azt is kifejtem, milyen fontos tájképi elem a lakosság életében a mostani híd, illetve az elődje. A mai formában látható Tisza hidat (22. ábra) 1959-ben építették újjá, a lebombázása után. 1963. február 10-én pedig Czinege Lajos honvédelmi, és Kossa István közlekedési és postaügyi miniszter jelenlétében nyitották meg az új Tisza-hidat. (http13)

22. ábra: Tisza híd

Dr. Béres József sétány

2009-ben nevezték el Dr. Béres Józsefről a Verseggy park és a Tiszapart között húzódó sétányt (23. ábra). A Béres csepp megalkotója, Széchenyi-díjas kutató gyógyszer gyára Szolnokon található. Az emlékköbe Béres József személyes vallomása került, ami így hangzik:

„Nagyon szerettem a Tiszát. Aki nem élt a Tisza mentén, nem is tudhatja, milyen gyönyörű az a füzeseivel naplementekor.”

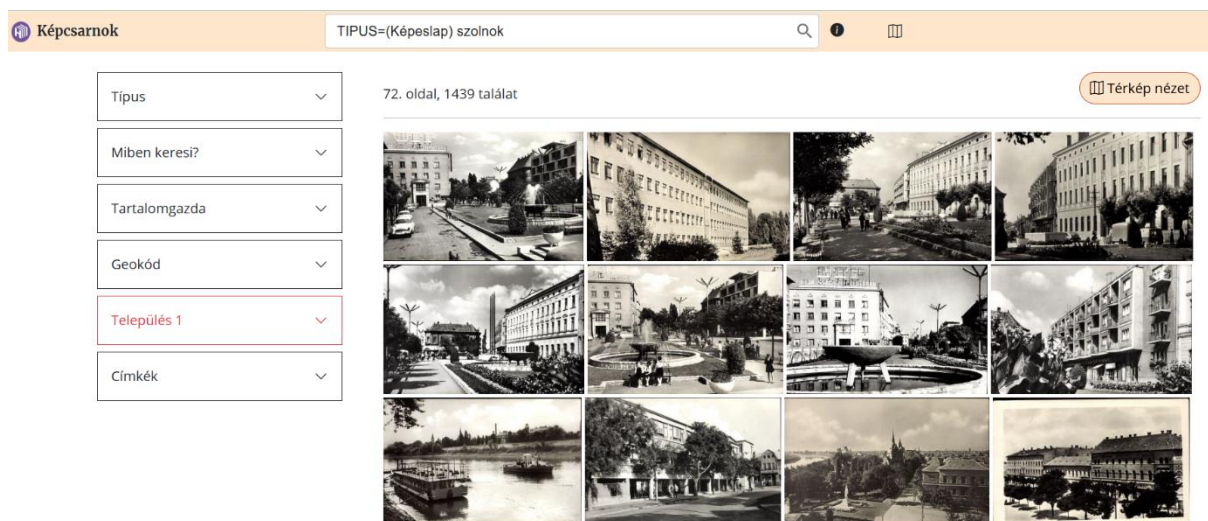
23. ábra: Dr. Béres József sétány

A Szolnoki értéktárban megjelenik a sétány fali gyík populációja a természeti környezet kategóriában, viszont úgy vélem, magát a sétányt is ki kell emelni. A lakosság számára fontos elem, gyakran jönnek ide egy könnyed sétát tenni, vagy éppen kikapcsolódni.

8 Tájidentitást képző elemek feltárása képeslapokon elemzésével

A tájépítészet egyik alapvető feladata a táj múltbeli és jelenlegi formálódásának megértése, hiszen a történeti tájhasználat és a tájképi változások feltárása elengedhetetlen a hely szelleméhez illeszkedő jövőbeli beavatkozások megalapozásához. Szolnok város tájképi változásait különösen meghatározták a vízügyi szabályozások, melyek nemcsak a Tisza és a Zagyva természetes vízjárását, hanem az emberi település- és tájhasználati mintázatokat is gyökeresen átalakították.

Az elemzésem során a Hungaricana képeslap adatbázisát használtam (24. ábra), ahonnan 1439 képeslapnak a helyszínét vizsgáltam meg, majd ezeket összeszámláltam, hogy mely helyszínek jelennek meg a legtöbbször. Ezt táblázatosan összesítettem. A számlálás során a kollázsokat és a beazonítatlan utcarészleteket figyelmen kívül hagytam a vizsgálat során, ezt a táblázat szürke színnel jelöli. (3. számú melléklet) A korábbi évtizedekben ezekkel a helyszínekkel azonosították Szolnokot, ezek a város fontos, identitást képző elemei.

24. ábra: Hungaricana képeslap adatbázisa Szolnok városára használt szűrővel

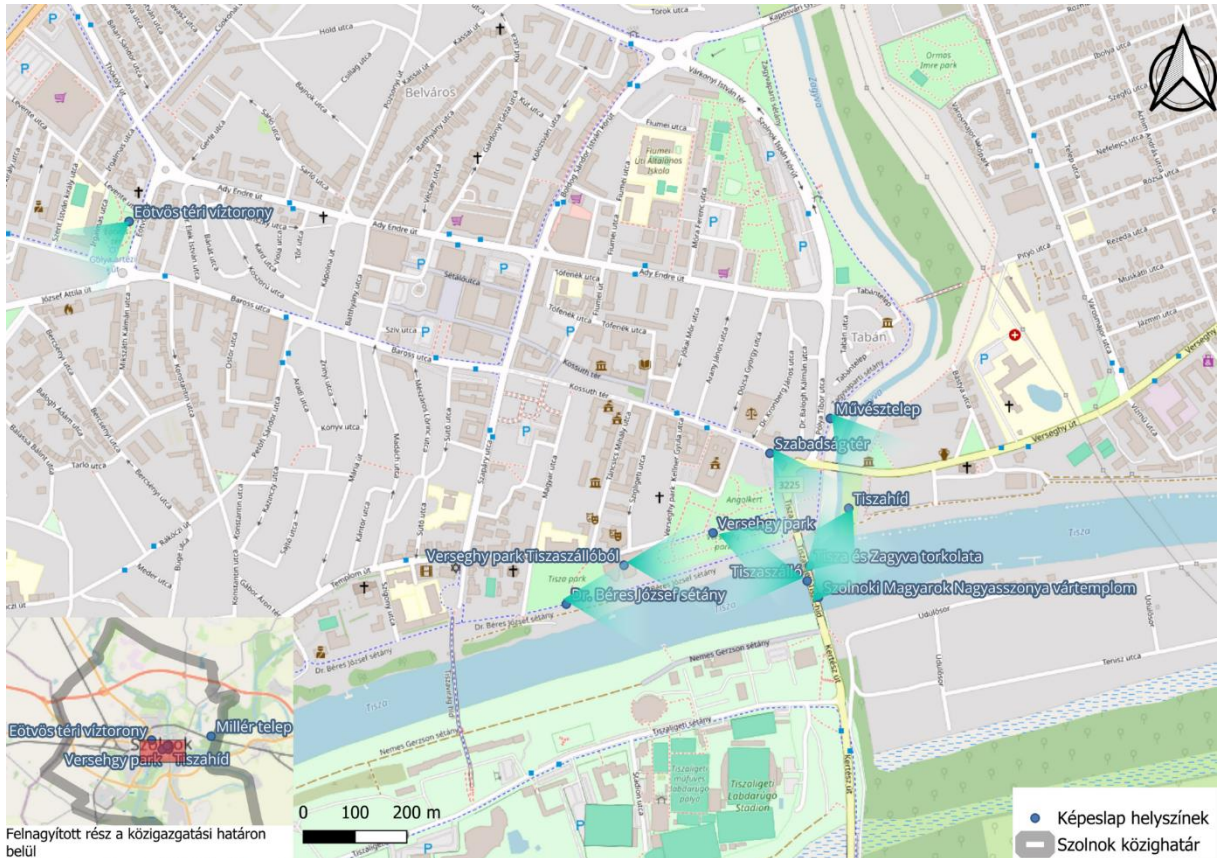
A képeslap elemzés alapján a legtöbbször látható helyszín a Tisza szálló, a Kossuth tér, illetve maga a Tisza folyónak egy részlete. Ha azt is figyelembe vesszük, hogy melyek azok a helyszínek, amiknek köze van a Tiszához, abban az esetben a Tisza-hídat is érdemes megemlíteni, annak bármely korszak béli formájában. (3. számú melléklet)

Számomra ami a legmeglepőbb eredmény lett, hogy a Vízügyi múzeum, a Zagyva folyó egyes részletei, vagy mondjuk az Eötvös téri víztorony milyen kevésszer szerepelt ebben az adatbázisban megtalálható képeslapokon. Ezen felül érdemes megemlíteni, hogy a vizsgált képeslapok többségén inkább épített elemet láthatunk, például egy utca részletet, épületet vagy parkot. Figyelemre méltó hogy sokkal kevesebbszer jelenik meg a Tisza, a Zagyva vagy

bármilyen más természeti elem. Ami a védettséget élvező elemeket illeti, például a Tiszaszálló a képeslapokon is jelentős mértékben mutatkozik meg. Ezen kívül viszont kevés az olyan elem a képeslapokon ami napjainkban valamilyen védettséget élvezne.

9 Táj örökségi elemek tájképi szerepének változása

Az következő elemzés középpontjában azok a Tiszához kötődő tájlemek állnak, amelyek az egykori tájszerkezet nyomait hordozzák, és ma is jelentős esztétikai, ökológiai és kultúrtörténeti értéket képviselnek. Itt már nem csak a Hungaricana képeslap gyűjteményét használtam, hanem a Fortepán adatbázisát is volt. A változások értelmezésén keresztül arra törekszem, hogy rávilágítsak arra, hogyan is változtak az évek során Szolnok szimbolikus jelképei.

25. ábra: Elemzett képeslapok helyszínei

26. ábra: Millér telepi képeslap helyszíne

Az első kérdés a vizsgált helyszínek esetében, hogy fellelhető-e ugyanaz az örökségi elem, mint az archív képeken. Ha igen, akkor pedig a következő kérdés, hogy ez hogyan változott. A takarást az archív és a jelenlegi képeken is kiszámoltam, majd ezeket a százalékos arányokat összevetettem, és osztályoztam a 11 helyszínt (25. és 26. ábra), hogy jobban vagy kevésbé érvényesül az adott helyszínről a látvány.

28. ábra: Verséghy park és Tisza híd, forrás: Fortepán / Jankovszky György 27. ábra: saját kép

A bal oldali kép (28. ábra) 1934-ben készült, a jobb oldali (27. ábra) pedig 2025-ben. Napjainkban már nem az a Tisza híd áll, mint a képen. Az archív képen a takarás igen

minimális, mivel csak a csemetefák törzsei takarják a Tisza híd látványát. A napjaink állapotát mutató kép 100%-os takarást mutat, így a Tisza híd 1934-hez képest kevésbé érvényesül a Verseghy parkból.

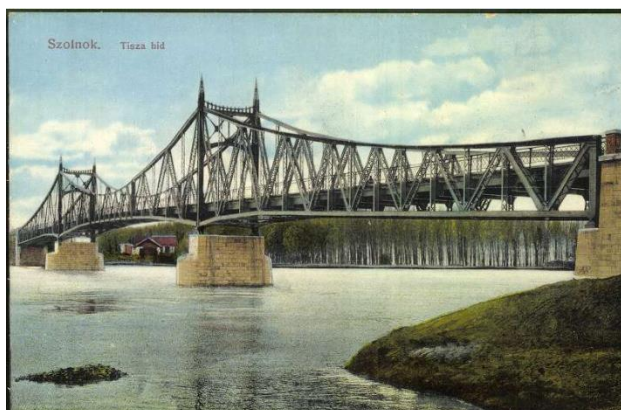

30. ábra: Millér telep, forrás: Fortepán / Ungvári Ildikó

29. ábra: saját kép

Az archív képet (30. ábra) 1938-ban készítette Ungvári Ildikó. A másikat (29. ábra) 2025. áprilisában én készítettem. Leginkább itt is a növényzet változásáról beszélhetünk. A takarás ebben az esetben az 1938-as képen 4%, a jelenlegi állapotban pedig 20%, így megállapítható, hogy a látvány kevésbé érvényesül.

32. ábra: Tisza híd, forrás: <https://gallery.hungaricana.hu/hu/>

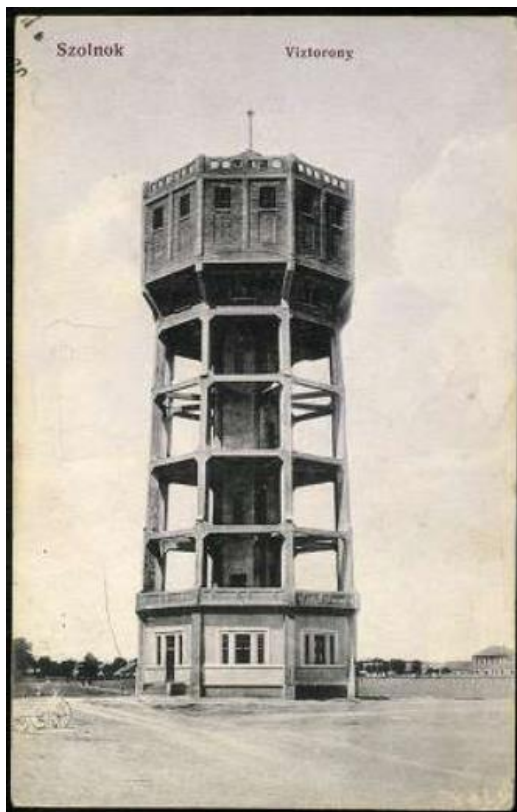
31. ábra: saját kép

A képeslapon (32. ábra) egy 1945 előtti állapotot mutat a Tisza hídról. A képeslap a Zagyva torkolat mellől készült. Az archív képen látható híd a világháborúban megsérült, így újat építettek helyette, amit ma is láthatunk (31. ábra).

34. ábra: Verseggy park és a Tisza híd a Tiszaszállóból, forrás: <https://gallery.hungaricana.hu/hu/> 33. ábra: saját kép

Szintén a Verseggy park közeléből készült archív képet (34. ábra) láthatunk, amely 1945 előtt készült. Itt is már egy árnyékosabb parkrészeletről beszélhetünk, mint korábban, hiszen a növényzet megnőtt, és besűrűsödött. A régi kép feltehetőleg a Tiszaszálló egyik emeletéről készült, és annak az asztalai láthatóak a képen. Ma már a szálloda és a park között kerítés is húzódik., így pontosan arról a helyről nem tudtam a képet készíteni (33. ábra). Az archív képen a Tiszhíd látványa teljes egészében látható, a takarás 0%-os, az általam készített képen eddig 100%-os a takarás, a látvány kevésbé érvényesül.

36. ábra: Eötvös téri víztorony, forrás: 35. ábra: saját kép
<https://gallery.hungaricana.hu/hu/>

Az Eötvös térről korábban már leírtam ismereteimet. A régi archív kép (36. ábra), amely 1915-ben készült, be is igazolja a leírtakat, hiszen látszik, hogy nincsen körülötte beépítés, illetve csak a távolban látni erdősülést. A mai állapotot mutató képen (35. ábra) körülötte az Eötvös tér található, illetve, mögötte a Szolnoki SZC Jendrassik György Gépipari Technikum látható. A víztorony korábban 0%-os takarással volt látható, ma pedig 2%, a takarás minimálisan is, de kevésbé érvényesül.

38. ábra: Művész telep, forrás: <https://gallery.hungaricana.hu/hu/> 37. ábra: saját kép

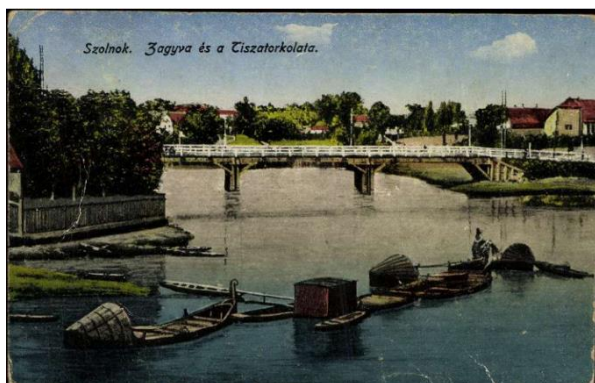
Az archív képeslap (38. ábra) az 1921-es állapotot mutatja. Napjainkban készült képhez képest (37. ábra) még nincsen a gát felépítve, a növényzet dúsabb volt, viszont a Damjanich emlékmű

az általam készített képen nem látszik a szolnoki vár újjáépítése miatt. A képeslapon valószínűleg egy megemelkedett vízszintet mutat, hiszen van egy fatörzs, amit ellep a víz, illetve a csónak állapota is erre utal. A korábbi, 1921-es állapotban a takarás 12%, napjainkban pedig 100%. A látvány az adott helyszínről kevésbé érvényesül.

40. ábra: Szolnoki Magyarok Nagyasszonya vártemplom, forrás: 39. ábra: saját kép
<https://gallery.hungaricana.hu/hu/>

A képeslapon (40. ábra) a Szolnoki Magyarok Nagyasszonya vártemplom látható. A korábbi állapothoz képest nyilván sokkal kevésbé látszik a kép eredeti készítési helyéről a vártemplom, a növényzet sűrűsége miatt. Emellett megfigyelhető, hogy jelenleg (39. ábra) mennyi kikötő, illetve csónak van kikötve a Tisza parton. A bal képen a látványt gátló takarás 11%, a saját képeken pedig 14%, így a látványkapcsolat itt is kevésbé érvényesül.

42. ábra: Tisza és Zagyva torkolata, forrás: 41. ábra: saját kép
<https://gallery.hungaricana.hu/hu/>

A Tisza és Zagyva torkolatát ábrázolja a képeslap (42. ábra). Magasabb a vízállás az archív képeslapon, nincsenek emeletes házak, illetve korábban a korábbi állapotban a Zagyva jobb partján több növény volt. A korábbi állapotot mutató képen a takarás 0%, a napjainkban készült képen (41. ábra) pedig 15%, így a látvány kevésbé érvényesül.

44. ábra: Tiszaszálló, forrás: <https://gallery.hungaricana.hu/hu/>

43. ábra: saját kép

A képeken a Tiszaszálló látható a Tisza hídról (44. ábra). A képeslap az 1945 előtti képet mutatja a Tisza jobb partjára nézve. Korábban még nem volt befásítva a Dr. Béres József sétány, így látható volt a hídról a szálloda, ma már ez azonban nem lehetséges (43. ábra). Az archív képen 0%, jelenleg pedig 100%. Az örökségi elem látványa kevésbé érvényesül.

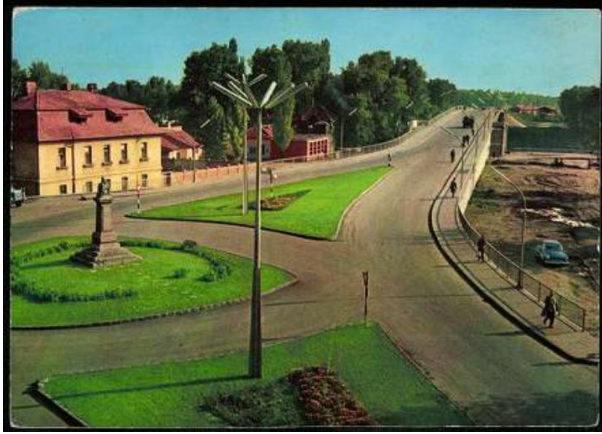

46. ábra: Dr. Béres József sétány, forrás: <https://gallery.hungaricana.hu/hu/>

45. ábra: saját kép

A képek a Dr. Béres József sétányról lettek készítve, a bal oldali 1964-ben (46. ábra), a jobb oldali pedig napjainkban lett fotózva (45. ábra). Ebben az esetben már az archív képen is az átépített Tisza híd látható, illetve ennél az összehasonlításnál is elmondható a növényzet növekedése, illetve a magasabb vízszint. Mindkettő képen a látványelem ugyanolyan mértékben, 100%-ban, jól láthatóan a látvány teljes egészében érvényesül.

48. ábra: Szabadság tér, forrás:

<https://gallery.hungaricana.hu/hu/>

47. ábra saját kép

A képeslapon (48. ábra), illetve az általam készített képen (47. ábra) a Tisza jobb partjáról való felhajtót láthatjuk a Tisza hídra a Szolnoki csata emlékművel együtt. A felhajtás már máshogy történik közúti szempontból, de az emlékmű megmaradt. A képeslap fotója valószínűleg a jelenlegi Varga Katalin gimnázium épületéből készült, így nem tudtam ugyanonnan készíteni a jelenlegi állapotot mutató képet. Ennek ellenére jól láthatóan a látvány ugyanúgy, 100%-ban érvényesül mindkét kép időpontjában.

Összefoglalva a bemutatott 11 helyszínen készült összehasonlításokat pedig az alábbiak szerint értékelném. A 11 vizsgált helyszínből 1 helyszínen nem fellelhető ugyanaz a látványelem, mint korábban, a Tisza híd újjá építése miatt. Így a maradt 10 helyszín közül sehol nem érvényesül jobban a látvány az archív kép készítési idejénél, de ugyanolyan szinten 2 helyszínen érvényesül, kevésbé pedig 8 helyszínen. Kijelenthető, hogy a vizsgált helyszínek közül 9%-ban nem érzékelhető az örökségi, tájidentitást képző elem. 18%-ban ugyanúgy érvényesül napjainkban a látványkapcsolat, mint a korábbi évtizedekben. 73%-ban pedig kevésbé érvényesül napjainkban az adott helyszínről az örökségi elem.

Nagyon jelentős változást a folyószabályozás óta nem látni, de az előtte lévő időszakokról archív kép nem áll rendelkezésre. Az első rendelkezésre álló archív kép, amit készítettek 1900-ban lett fotózva, amely 49. ábrán látható.

49. ábra: Tisza, forrás: Fortepan / Magyar Földrajzi Múzeum / Erdélyi Mór cége

10 Veszélyben lévő táji örökségek és az ezek veszélyeztető tényezői

A táji örökségek megőrzése nem csupán a természeti környezet állapotától függ, hanem szorosan összefonódik a társadalmi és gazdasági folyamatokkal is. Szolnok esetében a vízügyi szabályozások révén kialakult értékek különösen sérülékenyek az emberi tevékenység és természetesen az éghajlatváltozásával hatásaival szemben. A fejezet célja bemutatni azokat a kiemelkedő helyszíneket, amik veszélyeztetettek. Illetve azokat a tényezőket bemutatni, amelyek veszélyeztetik a város identitásához kapcsolódó táji örökségét, továbbá hangsúlyozza a megőrzés sürgető szükségességét.

Törökkori híd

A jelenlegi Tisza-hídtól egy kicsit keleti irányba aszályos időszakokban feltűnik egy-egy cölöp a folyóból (50. ábra). 2003-ban a Tisza rendkívül alacsony vízállása miatt fedezték fel a török kori hidat.

50. ábra: Törökkori híd maradványai a Tiszán aszályos időszakban
Forrás: <https://www.szoljon.hu/helyi-kozelet/2025/07/fahid-emeleke-rejtozik-a-tisza-alatt>

Ez a fahíd 1562-ben épült Güzeldzse Rüsztém budai pasa utasítására, ezzel a Tiszán az első híd volt. A szolnoki várat kötötte össze a Tisza keleti partjával. A

híd azon részei, amik néhány évente kiemelkednek a folyóból, azok rosszabb állapotban vannak, viszont amiket az építés óta víz alatt vannak azok jó állapotúak. Komoly kereskedelmi szerepe volt a hídnak, hiszen a törökök az átkelésért pénzt szedtek. Nagy valószínűséggel a törökök 1685-ös szolnoki kivonulásakor égették fel maguk mögött a hidat. (http10)

Sajnos az egykori híd cölöpeinek felső részei gyengébbek, így azokat valamilyen módon érdemes megóvni a további károsodástól, veszélyeztetettségétől.

Igaz, viszonylag friss régészeti felfedezésről van szó, mégis a helyszínen semmi arra utaló nyom nincsen, hogy milyen fontos híd is állt e helyen. Főleg úgy, hogy ezek a cölöpök csak igen aszályos időben látszanak ki a vízből. Jobban fel lehetne rájuk hívni a figyelmet, például ismeretterjesztőtáblával.

Alcsi-Holt-Tisza

Az Alcsi-Holt-Tiszát több szempontból is veszély fenyegeti véleményem szerint. Elsősorban a túlhasználattól lehet félteni a holtágat. A parton nagy a beépítettség mértéke. Ezen felül már egy 1993-ban megrendezett előadáson is felszólalt Dr. Nagy István azzal kapcsolatban, hogy

az Alcsi-Holt-Tisza Bizottság tapasztalatai alapján kell emberi beavatkozás a holtág előregedési folyamatának lassítása miatt, így pedig szerintük az egyetlen lehetséges mód a kotrás.

Tiszaszálló

A szállodát 1928-ban nyitotta Szolnok önkormányzata, 26 szobával, bálteremmel, étteremmel és gyógyfürdővel (51. ábra). A második világháború után felmerült a lebontása is, mivel szinte teljesen kifosztották, de szerencsére megmenekült az ítélettől. Államosítása után átesett pár felújításon, majd pedig a privatizáció során szolnoki tulajdonosi körbe került. 2010-ben kínai befektetőknek adták el a szállodát, azóta pedig csak romlik állapota. A város többször is próbálta visszavásárolni a Tiszaszállót, azonban a tulajdonos mindig irreálisan magas árat ajánlott.

51. ábra: Tiszaszálló

Az épület jelenleg műemléki védeltséget élvez, azonban ahhoz hogy újabb felújításon essen át komoly összegekre lenne szükség. Napjainkban a szálloda nem fogad vendégeket, az étterem és a gyógyfürdő pedig nem üzemel, illetve az épület eladó sorban van. ([http11](#), [http12](#))

Valószínűleg ha lenne komoly vevője az ingatlannak, aki felújítaná, illetve a műemléki védeltségét is komolyan venné az épületnek fellendülhetne a szálló, azonban ez komoly költségekkel járna.

10.1 Általános veszélyeztető tényezők

Általánosságban elmondható, hogy a vízügyhöz köthető értékeknek a klímaváltozás lehet a legnagyobb ellensége. Ahogy azt tapasztaljuk napjainkban egyre kiszámíthatatlanabb az időjárás, a csapadék mennyisége és eloszlása. Ezek a tényezők komolyan befolyásolják a vízhez, a Tiszához, illetve a Zagyvához köthető táji örökségi elemek állapotát.

A globális felmelegedés egyik hatása az egyenlőtlen csapadék mennyiség és eloszlás. A csapadék egyre gyakrabban nagy időközönként, de intenzíven hullik le, amivel sok kárt okozhat. Ebbe beletartozik az aszályos időszak, amikor alacsony a vízállás és ezért vannak veszélyben a tájiértékek, illetve az árvíz is, amikor a kiöntés fenyegeti őket.

Ugyanígy konfliktust okoz a nem megfelelő tájhasználat, és a túlhasználat is. A túlzott beépítéssel elveszthetünk olyan helyszíneket, amik tájidentitást képző elemek, illetve táji

örökségi elemek. Erre példa lehet a Szandai rét, aminek a felső szakasza már bevásárló központ, illetve a Mentetlenek nevezett városrész, ahol az árvíznek vannak kitéve a lakók. Nem véletlen a rész elnevezése, hiszen ha jön az ár, akkor szinte menthetetlen. Ami a túlhasználatot illeti az Alcsi-Holt-Tisza jó példa erre.

11 Összegzés

A történeti térképek, archívképek és képeslapok, kérdőíves felmérés illetve terepi megfigyelések együttesen rávilágítottak arra, hogy a lakosság táji identitását a víz jelenléte mind a mai napig meghatározza. A város kiemelt örökségi értékét képviselik a Tiszaliget, a Tisza-híd, a Verseggy park, valamint az olyan vízügyi eredetű, vízhez szorosan köthető létesítmények, mint a Milléri szivattyútelep és az Eötvös téri víztorony. Ezek a helyek nemcsak a történeti folyószabályozások emlékét őrzik, hanem a városi közösség számára is erős érzelmi kötődést jelentenek.

A térképi elemzések alapján megállapítható, hogy a 19–20. századi folyószabályozások jelentősen megváltoztatták Szolnok természetes vízrajzát. A kérdőíves felmérés eredményei viszont azt is megmutatták, hogy a lakosság többsége tisztában van a vízparti területek értékével, és azzal is, hogy ezt a vízügyi szabályozásnak köszönhetik. Ezzel együtt azzal is tisztában vannak, hogy a klímaváltozás milyen nagymértékben fenyegeti ezeket a táji örökségi elemeket.

A kutatásom egyik legfontosabb következtetése, hogy a vízügyi, városrendezési és örökségvédelmi szempontokat össze kell hangolni, ezzel együtt pedig a helyi közösség bevonása is fontos.

A munkám gyakorlati alkalmazását illetően 14 örökségi elemet tártam fel, amely segítségével bővíthető a települési értékleltár tartalma, így biztosítható a vízügyi szabályozáshoz köthető táji örökségek hatékonyabb védelme. Az általam kidolgozott módszertani eszköz, amellyel a táji örökségek látványban betöltött szerepének elemzését végezte el, alkalmas lehet további települések örökségi elemeinek tájképi értékelésére, illetve tájképvédelmi szempontok meghatározására.

12 Irodalomjegyzék

12.1 Nyomtatott szakirodalom

Mailáth J. (1891): Néhány szó a Tisza-szabályozásról, különös tekintettel a bodrogközi viszonyokra, Sátoraljaújhely, Zemplén nyomda

Andrásfaly B. (2017): Életvilágok és társadalmi gyakorlatok a 18-20. században, Budapest

Deák A. A. ; Mohay A. ford (2012): Széchenyi István és Sina György "gyermekei", Budapest, Új Mandátum

Bagdi R. (2022): Szolnok város térszerkezetének megváltozása az 1970-es években, Budapest, EÉKH Bölcsészettudományi Kutatóközpont

Beregi László, Békési István szerk, (1993): Magyarország holtágai / a Közép-Tisza Vidéki Környezetvédelmi Felügyelőség és a Jász-Nagykun-Szolnok Megye Önkormányzat által 1993. március 4-én megrendezett előadásai, hozzászólásai , Szolnok, Közép-Tisza Vidéki Környezetvédelmi Felügyelőség

Kölcsei Tamás, Sindelyes Gábor szerk. (2003): A környezetvédelmi, a természetvédelmi és a vízügyi kutatás-fejlesztés helyzete és irányvonalai, Budapest, Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium

Lászlóffy W. (1982): A Tisza: Vízi munkálatok és vízgazdálkodás a tiszai vízrendszerben, Budapest, Akadémiai Kiadó

Bellon T. szerk. (2000): „A Tiszavölgy: fajtánk bölcsője” Ezer év a Tisza mentén, Szolnok, Damjanich János Múzeum

Bellon T. (2003): A Tisza néprajza: Ártéri gazdálkodás a tiszai Alföldön, Budapest, Timp Kft.

Demeter G., Kövér Gy., Pogány Á., Weisz B. (2021): Magyar gazdaságtörténeti évkönyv 2021 - Környezettörténet – Histográfia, Budapest, Bölcsészettudományi Központ – Hajnal István Alapítvány

Dr. Bagi G., Bana Zs., Bali J., Bistey A., Dr. Csányi M., Dr. Cseh G., Csöngé A., Dr. Fülöp T., Dr. Gulyás K., Dr. Kaposvári Gy., Dr. Kertész R., Kósa K., Kovács M., Lászlóné Nagy I., Dr. Nemes A., Dr. Szabó L., Pap B., Papp Zs., Pató M., Szatmáry I., Szikszai M., Szoboszlai Zs., Takáts B., Tiszai L., Zsolnay L., (2010): Szolnok könyve, Szolnok, Szolnok Megye Jogú Város Önkormányzata

Csath B., dr. Deák A. A., Fejér L., Kaján I. (1998): Magyar vízügytörténet, Baja, Pro Aqua Alapítvány

Asit K. B. (1970): History of hydrology, Amsterdam – London, North Holland Publishing Company

Soósné Sallai K. (1998): A szegedi Tisza-holtágak hasznosítási tanulmányterve, MATE

Csillik M. (1981): Az Alcsi-sziget tájrendezési terve, MATE

Dövényi Z. (2010): Magyarország kistájainak katasztere, Budapest, MTA Földrajztudományi Kutatóintézet

12.2 Internetes források

http1: <https://nepszamlalas2022.ksh.hu>

http2: <https://info.szolnok.hu>

http3: <https://tudasbazis.sulinet.hu/hu/termeszettudomanyok/termeszetismeret/ember-a-termeszetben-5-osztaly/az-erintetlen-es-az-atalakitott-taj/folyoszabalyozas-magyarorszagon>

http4: <https://nemzetiarchivum.hu/stories/Tisza-szabalyozasa>

http5: <https://itthonrolhaza.hu/a-tisza-szabalyozasa/>

http6: <https://szolnokierteftar.hu/>

http7: <https://www.kotivizig.hu/kozep-tisza-videki/rolunk/vizugyi-emlekeink/milleri-vizugyi-kiallitohely>

http8: <https://www.millerhorgaszto.hu/>

http9: <https://www.magyarokincsek.hu/kulonleges-latnivalok/magyar-rozsak-kertje-szolnokon/>

http10: <https://www.szoljon.hu/kozelet-jasz-nagykun-szolnok/2018/01/ime-szolnoki-torok-kori-hid-tortenete-diohejban-te-mindent-tudtal>

http11: http://www.blogszolnok.hu/naplom_szolnokisag_es_tisza_szallo

http12: <https://www.szoljon.hu/helyi-kozelet/2024/10/szolnoki-tisza-szallo-fotok-videok>

http13: <https://www.zounuk.hu/de/wiki/tisza-hid-szolnok>

http14: <https://whc.unesco.org/en/activities/810>

http15: <https://soviethistory.msu.edu/1985-2/desiccation-of-the-aral-sea>

http16: https://environment.ec.europa.eu/topics/water/water-framework-directive_en

http17: <https://www.ecrr.org/>

http18: <https://termeszetvedelem.hu>

http19: <https://archeodatabase.hnm.hu/>

http20: <http://muemlek.helyek.eu/>

http21: https://szolnokiregeszet.blog.hu/2021/06/18/a_kozepkor_hajnalanak_kincsei

13 Ábrajegyzék

1. ábra: Vizsgált terület lehatárolása	8
2. ábra: Aranyozott ezüst tarsolylemez, Szolnok-Strázsahalom, forrás: Kozma Károly, (http21)	9
3. ábra: Szolnok vára a megközelíthetlenség jegyében	10
4. ábra: 1819-69, forrás: https://maps.arcanum.com/hu/	11
5. ábra: 1782-85, forrás: https://maps.arcanum.com/hu/	11
7. ábra: 1869-87, forrás: https://maps.arcanum.com/hu/	12
6. ábra: 2000, forrás: geoshop.hu	12
8. ábra: 2014, forrás: geoshop.hu	13
9. ábra: Szolnok vízügyi szabályozáshoz köthető táji értékeinek térképe területhasználatok ábrázolásával	14
10. ábra: Szolnok tájképi értékeinek térképe területhasználatok ábrázolásával a belvárosra összpontosítva	15
11. ábra: Tiszavirág híd üveglapjai.....	16
12. ábra: Millér szivattyútelep bemutató térképe	17
13. ábra: Eötvös téri víztorony	17
14. ábra: Tiszavirág Forrás: https://www.tiszatoelovilaga.hu/tiszavirag/	18
15. ábra: Tiszavirág Fesztivál	19
16. ábra: Malomzugi Holt-Zagyva.....	19
17. ábra: Alcsi Holt-Tisza mellett elhelyezkedő Vízisport Telep	20
18. ábra: Milléri halastó, forrás: https://www.millershorgaszto.hu/	22
19. ábra: Tiszaliget.....	24
20. ábra: Tiszaliget csónakázótó.....	24
21. ábra: Verseghy park.....	25
22. ábra: Tisza híd.....	25
23. ábra: Dr. Béres József sétány	26
24. ábra: Hungaricana képeslap adatbázisa Szolnok városára használt szűrővel	27
25. ábra: Elemzett képeslapok helyszínei.....	29
26. ábra: Millér telepi képeslap helyszíne	30
28. ábra: Verseghy park és Tisza híd, forrás: Fortepán / Jankovszky György	30
27. ábra: saját kép	30
29. ábra: saját kép	31
30. ábra: Millér telep, forrás: Fortepán / Ungvári Ildikó	31
32. ábra: Tisza híd, forrás: https://gallery.hungaricana.hu/hu/	31
31. ábra: saját kép	31
34. ábra: Verseghy park és a Tisza híd a Tiszaszállóból, forrás: https://gallery.hungaricana.hu/hu/	32
33. ábra: saját kép	32
36. ábra: Eötvös téri víztorony, forrás: https://gallery.hungaricana.hu/hu/	33
35. ábra: saját kép	33
38. ábra: Művész telep, forrás: https://gallery.hungaricana.hu/hu/	33
37. ábra: saját kép	33
39. ábra: saját kép	34
40. ábra: Szolnoki Magyarok Nagyasszonya vártemplom, forrás: https://gallery.hungaricana.hu/hu/ .	34
41. ábra: saját kép	34
42. ábra: Tisza és Zagyva torkolata, forrás: https://gallery.hungaricana.hu/hu/	34
43. ábra: saját kép	35
44. ábra: Tiszaszálló, forrás: https://gallery.hungaricana.hu/hu/	35
45. ábra: saját kép	35
46. ábra: Dr. Béres József sétány, forrás: https://gallery.hungaricana.hu/hu/	35

47. ábra saját kép	36
48. ábra: Szabadság tér, forrás: https://gallery.hungaricana.hu/hu/	36
49. ábra: Tisza, forrás: Fortepan / Magyar Földrajzi Múzeum / Erdélyi Mór cége.....	37
50. ábra: Törökkori híd maradványai a Tiszán aszályos időszakban Forrás: https://www.szoljon.hu/helyi-kozelet/2025/07/fahid-emleke-rejtozik-a-tisza-alatt	38
51. ábra: Tizzaszálló.....	39

1. számú melléklet

* Kötelező kérdés

1. Életkora *

2. Neme *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

Nő

Férfi

Nem kívánom megadni

3. Szolnokon él? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

Igen

Nem

4. Mi az első 3 dolog, ami eszébe jut a Tiszáról?

5. Mi az első 3 dolog, ami eszébe jut Szolnok városáról?

6. Mit tart a legszebbnek a Szolnokon?

7. Ön szerint mik Szolnok városának rejtett kincsei?

8. Mire büszke Ön, és mire lehet Ön szerint büszke a város?

9. Melyik/melyek az(ok) a hely(ek), ahol szívesen tölt időt Szolnokon?

10. Van kifejezetten olyan hely, amit Szolnok városának a jelképének tart? Ha igen, mi az?

11. Ha Szolnokon nőtt fel, van gyermekkorából olyan hely, ahol szeretett játszani, időt tölteni?

12. Van kifejezetten a Tiszához vagy Zagyvához köthető Önnek fontos helyszín? Ha igen, mi az?

13. Tud olyan helyszínről, ami már nem megtalálható (valamilyen okból), és Ön szerint egyedi tájérték lett volna? Ha igen, mi volt az, és hol helyezkedett el?

14. Veszélyeztetheti Ön szerint valami azok a helyszínek közül bármelyiket, amit a legszebbnek tart, amire büszke és ahol szívesen tölti az időt? Ha igen, mi az?

15. Ha van bármi hozzáfűznivalója a témához, kérem itt fejtse ki!

3. számú melléklet

Helyszín	DB	Helyszín	DB
Kollázsok	173	Marcipán cukrászda	3
Egyéb (utcarészlet, beazonítatlan helyszín, látkép)	120	Zagyva részlet	3
Tisza Szálló	105	Újvárosi Szentlélek templom	3
Kossuth tér	102	Árkádos ház	3
Tisza részlet	81	Constantin iskola	2
Szapáry utca	69	Tanúhegy (900 éves Szolnok emlékmű)	2
Tisza-híd	69	Pelikán Szálló	2
Színház	51	Vasúti műhelytelep	2
Verseggy park	51	Honvéd emlék	2
Damjanich szobor, Művésztelep	49	MÁV Fűtőház	2
Vasútállomás	48	Evezős egyesület	2
Iskola	46	Szegényházi kis templom	2
Vármegye székháza	37	Tenisz pálya	2
Gorove utca	37	Magyar utca	1
Baross utca	26	Tüdőkórház	1
Szolnoki Vár	24	Beloianisz utca	1
Városháza	23	Hotel Touring	1
Piactér	22	Templom utca	1
Zsinagóga / Galéria	20	Móricz liget / Tiszaliget	1
Szent Ferenc rendi templom	18	Szegények otthona	1
Szabadság-tér	16	Országzászló	1
Katolikus templom	16	Múzeum	1
Hősök szobra	14	Arany lakat vendéglő	1
MÁV Kórház	13	Vízügyi Múzeum	1
Református templom	12	Damjanich uszoda	1
Fő utca	11	Szigligeti utca	1
Felszabadulás tér	10		1439
Kossuth Lajos utca	10		
Nemzeti Szálló	10		
Felszabadulási emlékmű	9		
Megyei Tanács Kórháza	8		
Királyi Törvényház	7		
Kádár cukrászda	7		
Cukorgyár	7		
Vártemplom	6		
Kaszinó	6		
Zagyva és Tisza torkolata	6		
Mezőgazdasági takarékpénztár	6		
Ságvári Endre utca	6		
Kaszárnya	6		
Pénzügyi palota	6		
Evangélikus templom	5		
Strandfürdő	5		
Kereskedelmi Bank	5		
SZTK Központ	4		
Várkonyi István tér	4		
Új lakóházak	4		
Víztorony	3		
Indóház	3		

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat

III. Hallgatói Követelményrendszer

III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat

6.13. sz. függeléke: A MATE egységes szakdolgozat / diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója

4.2. sz. melléklete: Nyilatkozat a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről (módosítva: 2025. október 16.)

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve:	Oskó Viktória
A Hallgató Neptun kódja:	RM75HY
A dolgozat címe:	Vízügyi szabályozáshoz köthető táji örökségek feltárása Szolnokon
A megjelenés éve:	2025
A konzulens intézetének neve:	Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet
A konzulens tanszékének a neve:	Tájvédelmi és Tájrehabilitációs Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem. Továbbá kijelentem, hogy a dolgozat elkészítése során alkalmazott mesterséges intelligencia-eszközök (pl. szövegenerálás, nyelvi javítás, fordítás, adatelemzés) használata nem helyettesítette a saját kutatási és alkotói munkámat, azok alkalmazását a források között vagy a módszertani részben feltüntettem, és a szakmai-etikai elvárásoknak megfelelően jártam el.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

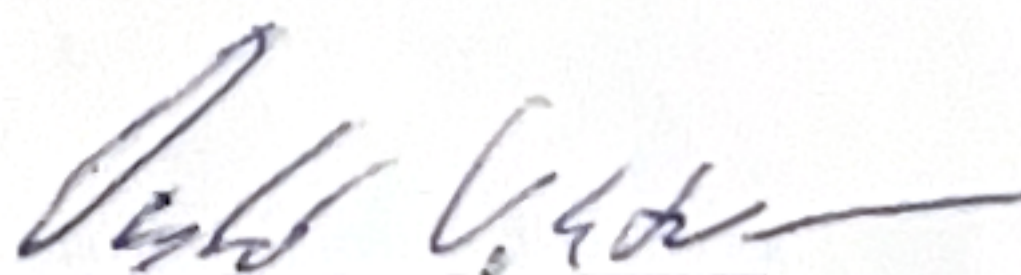
A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: Budapest, 2025 november 3.

Hallgató aláírása

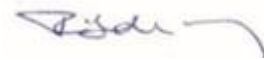
NYILATKOZAT

Oskó Viktória (hallgató Neptun azonosítója: RM75HY) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A szakdolgozatot a záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom¹.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*2}

Kelt: 2025. november 3.

belső konzulens

¹ A megfelelő aláhúzendó.

² A megfelelő aláhúzendó.

Hallgatók, doktoranduszok nyilatkozata mesterséges intelligencia (MI) alkalmazásáról

1. Általános adatok

Hallgató neve:	Oskó Viktória
Neptun-kódja:	RM75HY
Képzési szint (a megfelelőt jelölje X-szel):	☒ BSc/BA ☐ MSc/MA ☐ Doktori (PhD) ☐ Egyéb: TDK
Tantárgy neve/kódja*:	Tudományos diákköri pályamunka
A munka címe:	Vízügyi szabályozáshoz köthető táji örökségek vizsgálata Szolnokon

* doktori értekezés esetén nem kitöltendő

2. Nyilatkozat az MI használatáról

Alulírott, etikai felelősségem teljes tudatában az alábbi nyilatkozatot teszem:

(Kérjük, válasszon egyet az alábbi lehetőségek közül!)

A) Nem alkalmaztam mesterséges intelligencia rendszert vagy szolgáltatást.

(Amennyiben ezt jelölte, a további táblázatok kitöltése nem szükséges.)

B) Alkalmaztam mesterséges intelligencia rendszert vagy szolgáltatást.

(Kérjük, töltsse ki a vonatkozó táblázatokat!)

3. A mesterséges intelligencia használatának részletezése

I. TÁBLÁZAT: Asszisztensi vagy kisebb mértékű felhasználás (pl. fordítás, nyelvi korrektúra, ötletelés stb.)

(Ezen felhasználások esetében a konkrét promptok és válaszok csatolása nem szükséges.)

A felhasználás célja	Alkalmazott MI-eszköz neve és verziója	Érintett rész (ha nem a szöveg egészére vonatkozik)
Külföldi források kutatása	Chat GPT	

II. TÁBLÁZAT: Jelentős tartalmi hozzájárulás (pl. egy teljes ábra vagy egy hosszabb szövegrész generálása)

(Ezekben az esetekben a felhasznált kulcsfontosságú promptok és az MI által adott nyers válaszok dokumentálása és a munka mellékletében való csatolása szükséges.)

A felhasználás célja	Alkalmazott eszköz	MI-neve,	Az érintett fejezet / ábra / táblázat pontos sorszáma	A prompt-naplót tartalmazó melléklet

	verziója, elérhetősége		bejegyzésének sorszáma

3/A. Oktató által előírt kiegészítő szabályok (ha vannak)

Amennyiben az adott tantárgy oktatója vagy témavezetője az MI-eszközök használatára vonatkozóan külön szabályokat vagy elvárásokat határozott meg, kérjük, az alábbi mezőben foglalja össze ezeket:

Pl. az MI használatának tilalma bizonyos feladattípusokra; csak konkrét eszköz használata engedélyezett; eltérő hivatkozási elvárások; dokumentációs forma stb.

Oktató vagy témavezető által előírt szabályok:

.....

.....

.....

.....

4. Minden hallgatóra vonatkozó nyilatkozat:

Kijelentem, hogy az MI által esetlegesen generált tartalmakat minden esetben kritikailag felülvizsgáltam, szerkesztettem és a munkába illesztettem. A leadott munka minden eleméért, annak eredetiségeért és tudományos helytállóságáért teljes körű felelősséget vállalok. Tudomásul veszem, hogy a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem a benyújtott munkát mesterséges intelligencia detektorral ellenőrizheti, és eljárást kezdeményezhet, amennyiben a nyilatkozatom valótlan vagy hiányos.

Kelt: Budapest, 2025. október hó 27. nap

.....

Hallgató aláírása

.....

Konzulens/Témavezető aláírása